1957 - 2017

DAGSHAI PUBLIC SCHOOL

admission open

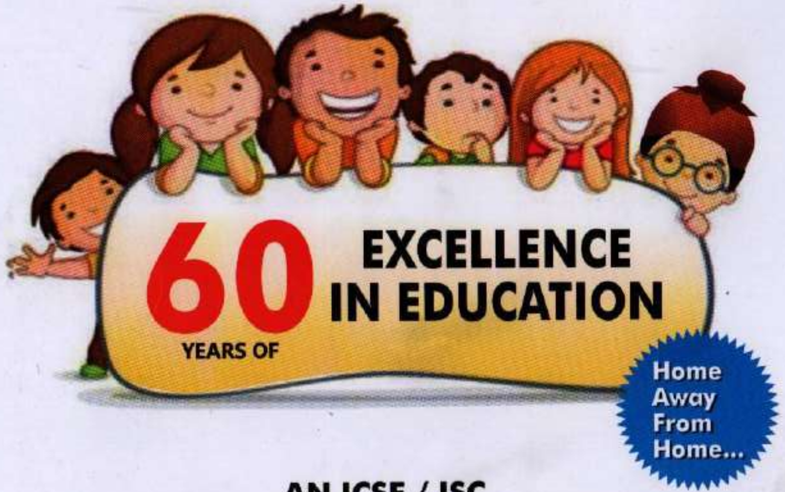

AN ICSE / ISC BOARDING COEDUCATIONAL SCHOOL

Junior KG - Class XII

Dagshai Cantt, Distt Solan (HP)-173210 (India) | Ph : 01792-266144, 9218466144, 9218400918 | principal@dagshaipublicschool.in director@dagshaipublicschool.in

www.dagshaipublicschool.in

Price: Rs. 2/-

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ

ਆਤਮ ਪਰਮਾਤਮ
Atam Parmatam

Vol. XII Issue: 3
July-Sep., 2018

PUBLISHED BY DAGSHAI PUBLIC SCHOOL
for
THE ATAM SCIENCE TRUST
DAGSHAI CANTT. DISTT. SOLAN (H.P.) - 173210

Bhai Sahib Bhai Raghbir Singh Bir
(7th Oct., 1896 - 14th Apr., 1974)

ATAM PARMATAM

ਆਤਮ ਪਰਮਾਤਮ

A Quarterly bilingual magazine with the following objectives:-

1. To propagate Theism.
2. To present the highest aspects of Religion.
3. To remove incorrect beliefs regarding religion.
4. To disseminate the quintessence of Sri Guru Granth Sahib.
5. To encourage meditation and remove misconceptions connected with its practice.
6. To release Religion from the clutches of the narrow-minded and the ignorant.
7. To protect Religion from the onslaughts of materialistic values.
8. To emphasize those forms and methodology which are necessary for spiritual progress and to protect them from criticism.
9. To help solve personal, social, national and international problems in the light of spiritual knowledge.
10. To describe how True Religion can help to make human life more sublime.
11. To promote the practices and methods of maintaining sound physical health and curing diseases with the help of spiritual laws.
12. To render help and emphasize the importance of religion to those who, whether consciously or unconsciously, are seeking Supreme Bliss.

REPRESENTATIVES ABROAD

Dr. Prabhjot Singh 20 SOPHIE PLACE, GLENWOOD, N.S.W.- 2768, SYDNEY AUSTRALIA Phone (612) 98364531

Mrs. S.P.S. Gulati, 12009-100A Avenue, Surrey B.C. V3V2Y4. Canada Ph.: (604) 5845287, Fax: (604) 5845286

Mrs. Bhupinder Arora 180, Middleton HAV Road, Birmingham, B-30 IDP-England. Tel. : 44-21-458-2413

S. Surminder Singh Marvaha (Neetu) Indian Corner Weser Street-11, 60329-Frankurt Main, Germany Ph.: 0049-69-251581, 253211 Cell. 0049-1713800198

Mr. Jaspreet M. Singh & Mrs. Amrit J. Singh, 9 Hazel Wood Lane, Grand Island, NY 14072-3318 (U.S.A.)

Sardarni Sharn Kaur W/o Dr. Gajjan Singh, 2917 Oak Brook Hills Road, ILILINOIS-60523 (U.S.A.) Ph. 630-789-9698

Mr. Ripi Singh, 41, Windy Hill, Rocky Hill, CT 06067, USA. Tel.: (001) 860-571-0165, Email: ripisingh@hotmail.com

Sardar Iqbal Singh Sanghera, Surrey B.C., Canada Cell: (604) 8286400

REPRESENTATIVES IN INDIA

Sardar D.S. Bajwa, 10 Rani Ka Bagh Sri Amritsar(Pb.)

Dr. Jatinder Singh, E-11 , NAL Campus, Kodihaly, Old Airport Road, Bangalore-560017. Ph. (080) 5273138, Email: jatin@nal.res.in

Mrs. Jasjit Kaur H. No. 207, Sector 33-A, Chandigarh-160 034 Ph. : (0172) 2609076

Mr. Kesar Singh Saluja, 41, S.V.Co., Opp Industrial Estate, Bala Nagar, Hyderabad-500037 Ph.: (040) 3777521, 3777522

Mr. J.P. Nanda, # 123 Indra Nagar, Dehradun (U.P.) 248001 Ph. (0135) 2763610

Maj Gen. (Retd.) Iqbal Singh Sethi, A-22, Sector 36, Noida-201303 (U.P.). Ph.: 0120-4319438.

Mr. Trilochan Singh, M.A. LL.B Advocate, District Attorney (Retd.) Court Road, Behind General Bus Stand, Gurdaspur (Pb.)-143521 Ph.: 01874)240806

Mr. Inderjeet Kaur & Sardar J.S. Ahuja, E-602, Sunshine Helios, Sector 78, Noida 201301. Mob: 98101 82812, 98186 89576

Sardar Surjit Singh, #38 G.F. Ram Vihar, Vikas Marg Extn., New Delhi - 110092 Mob: +91 98733 51822

The Opinions expressed in the articles published in the The Atam Parmatam do not necessarily reflect the views or policy of the Publishers or the Editorial Board. Mistakes in spellings, if any, are regretted.

ਆਤਮ ਪਰਮਾਤਮ
Atam Parmatam

Volume: XII (Qtly.)
Issue: 3
Price Rs. 2/-

July-September, 2018
Dagshai Public School, Dagshai (Distt. Solan) H. P.

A quarterly spiritual magazine for free distribution, dedicated to the aim of God-Realization, selfless service in the Name of God and fostering love and harmony amongst all religions and all beings.

EDITORIAL BOARD

FOUNDER
Late Bhai Sahib Bhai Raghbir Singh Bir

PATRON: S. Saran Singh, I.A.S. (Retd.)

CHIEF EDITOR: Dr. Jagjit Singh

EDITOR: S. Amarjit Singh

ADVISORY BOARD: S. Bhagwant Singh Dalawari, I.F.S. (Retd.)

CIRCULATION MANAGERS: Mrs. Amarjit Kaur, B.A.LL.B., Mrs. Jasjit Kaur

Pub. & Printer	: **Amarjit Singh**
Name of owner	: **Dagshai Public School**
Address and Place of Publication	: **Dagshai Public School** Dagshai (Distt. Solan) Himachal Pradesh
Name and address of the Printing press	: **HIMALYAN PRINTING PRESS** 3-5 M.C. Complex, Nr. Rly Station, Solan (H.P.)

DAGSHAI PUBLIC SCHOOL is run by the Atam Science Trust, a registered Charitable Trust Under Section 12-A of I.T. Act 1961.

DONATION TO THE TRUST ARE EXEMPTED U/S 80-G OF I.T. Act 1961, vide letter No. DIT (E) 2698/8E/87/93-94 DT 01-08-2011, issued by Director of I.T. (exemptions) Kolkata, (Valid perpetually). PAN No. AAATA6760H

Donation by crossed bank drafts/cheques, in favour of **ATAM SCIENCE TRUST** (Magazine A/c) and Articles for publication (preferably on CD or by Email), may be sent to the Editor, **Atam Parmatam, # 1936, Phase 10, SAS Nagar (Mohali), Pb. INDIA - 160062.**

Cell: 98150-11936, Email: amardolly3000@gmail.com

ਤੱਤਕਰਾ (ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ)

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 2

2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 3

3. ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਾਚ 7
ਭਾਈ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰ

4. ....ਛੱਠਮੁ ਪੀਰੁ ਬੈਠਾ ਗੁਰੁ ਭਾਰੀ। 10
ਪ੍ਰਿ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

5. ਬਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੇ 14
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

6. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ ... 18
ਪ੍ਰਿ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

7. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਜੀਵਨ ਜਾਚ 21
ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

English Section

1. Sri Guru Granth Sahib 25
Dr. Harnam Singh Shan

2. Spiritual Oasis in the Desert of Maya
Khoji 36

3. News from abroad 42

4. Who Was (The Real) Sovereign 45
Bhai Sahib Raghbir Singh Bir

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਜੁਲਾਈ-ਅਗੱਸਤ-ਸਤੰਬਰ 2018, ਤਮਾਹੀ 'ਆਤਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮ' ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। 'ਆਤਮ-ਪਰਮਾਤਮ' ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਆਪਣੇ ਮੂਲੁ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਇਕਮਿਕਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ।
ਅੰਗ - 12

ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਮਨੁੱਖ ਕਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਕਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬਾਲਣ ਪਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਕਦੇ ਅੱਗ ਦਾ ਰੱਜ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ਬਿਖਿਆ ਮਹਿ ਕਿਨਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਪਾਈ।
ਜਿਉ ਪਾਵਕੁ ਈਧਨਿ ਨਹੀ ਧ੍ਰਾਪੈ
ਬਿਨ ਹਰਿ ਕਹਾਂ ਅਘਾਈ॥ਅੰਗ - 672

ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ, ਨਾ ਹੀ ਕਾਮ-ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੰਦਾ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਸੁਖ, ਸਹਜ ਤੇ ਅਨੰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੈ -

ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜਨ ਅਰੁ ਭੂਮਨ ਤਾਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨ ਬੂਝੀ॥ ...
ਕਾਮਵੰਤ ਕਾਮੀ ਬਹੁ ਨਾਰੀ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹ ਜੋਹ ਨ ਚੂਕੈ ...
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਪਾਰ ਅਮੋਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਏਕ ਨਿਧਾਨਾ॥
ਸੂਖ ਸਹਜ ਅਨੰਦ ਸੰਤਨ ਕੈ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਨਾ॥ ਅੰਗ - 672

ਇਸੇ ਆਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਆਤਮ-ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ 'ਆਤਮ-ਪਰਮਾਤਮ' ਨਾਮ ਹੇਠ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਮੂਲ ਆਸ਼ਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ - ਸਾਵਣ, ਭਾਦੋਂ ਅਤੇ ਅਸੂ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਭਨਾ ਵਿਚ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਕੋ ਹੈ - ਸਾਵਣ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਰਿਹਾਰੁ - ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ - ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ॥

ਇਸ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਕੁਛ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਰਬ ਹਨ ਜਿਵੇਂ 'ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਿਵਸ - 22 ਜੁਲਾਈ', ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ 6 ਅਗਸਤ, ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ - ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ 22 ਸਤੰਬਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ 30 ਸਤੰਬਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 10 ਸਤੰਬਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਰਬਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲੇਖ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਇਕ ਪੰਨਾ ਬਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਪੰਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ। ਜਿੰਨੀ ਸੇਵਾ, ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀ ਜੀ। ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ, ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵਨ ਸਦਕਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਅਤੇ 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭੱਲਾ' ਹੋਵੇ ਜੀ।

ਦਾਸ
ਡਾ: ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਅਤੇ ਰਾਗ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਸਾਵਣ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਾਠ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਲ ਵਿਆਖਿਆ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਾਵਣ ਸੰਗਰਾਂਦ ਜੁਲਾਈ 16, 2018, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ

ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਹਲਾ ੫

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ॥ ਜਿਵੇਂ ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਰਖਾ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਹਰਿਆਵਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੀ ਹਰਿਆਵਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ॥** ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਉਸ ਦਾ ਤਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੂੜਾਇਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਛਾਰੁ॥** ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਕੌਤਕ ਉਸਨੂੰ ਸੁਆਹ ਵਰਗੇ ਨਿਕੰਮੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। **ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥** ਜਿਵੇਂ ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਰਖਾ ਦੀ ਬੂੰਦ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬੂੰਦ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਬੂੰਦ ਨੂੰ ਪੀਣ ਜੋਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿੱਠੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। **ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰ॥** ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਹੈ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਮੇਲ ਕਾਰਨ ਸਾਰਾ ਜਗਤ, ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਹਰੀ ਭਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। **ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰ॥** ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭੀ ਤਾਂਘ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਿਲਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ। **ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ॥** ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। **ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥** ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵੀ ਮਿਹਰ ਕਰ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਸਵਾਰਨਯੋਗ ਹੈਂ, ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈਂ। **ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿਹਾਰੁ॥** ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅਨੰਦ, ਖੇੜਾ ਤੇ ਠੰਢ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ-ਰੂਪੀ ਹਾਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹਮਾਹਾ

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸ ਮਨਾ ਘਣ ਵਰਸਹਿ ਰੁਤਿ ਆਏ॥ ਹਾੜ ਦੀ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੀ ਤਪਸ਼

ਵਿਚ ਬਨਸਪਤੀ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤਪਸ਼ ਪਿਛੋਂ ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਘਟਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਖੂਬ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਕੀ, ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਘਾਹ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਵੀ ਮੌਲ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਵਲ ਵੇਖ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਸਾਵਣ ਦੀ ਵਰਖਾ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਬੱਦਲ ਵਰ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਭੀ ਹਰਾ ਹੋ, ਉਮਾਹ ਵਿਚ ਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰ। **ਮੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਹੁ ਭਾਵੈ ਪਿਰ ਪਰਦੇਸਿ ਸਿਧਾਏ॥** ਜਿਵੇਂ ਪਰਦੇਸ ਗਏ ਪਤੀ ਦੀ ਨਾਰ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਤੜਪ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਉਮਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੂਕ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਮਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਪਿਆਰਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਪਰਦੇਸ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਦੀ ਵਿਛੜੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਹੈ। **ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਹੀ ਆਵੈ, ਮਰੀਐ ਹਾਵੈ ਦਾਮਨਿ ਚਮਕਿ ਡਰਾਏ॥** ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਪਤੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਉਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬੇਹਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕ ਚਮਕ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। **ਸੇਜ ਇਕੇਲੀ ਖਰੀ ਦੁਹੇਲੀ ਮਰਣੁ ਭਇਆ ਦੁਖੁ ਮਾਏ॥** ਵਿਛੜੀ ਹੋਣੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੀ ਸਖਣੀ ਸੇਜ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੌਤ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। **ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਭੂਖ ਕਹੁ ਕੈਸੀ ਕਾਪੜੁ ਤਨਿ ਨ ਸੁਖਾਵਏ॥** ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਹੈ, ਬਿਰਹਣੀ ਨਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਪੜਾ ਭੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੁਖਾਂਦਾ ਅਰਥਾਤ ਸਰੀਰਕ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਧਨ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਧੂਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। **ਨਾਨਕ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਕੰਤੀ ਪਿਰ ਕੈ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵਏ॥** ਉਹੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਦੋਂ ਸੰਗਰਾਂਦ ਅਗਸਤ 17, 2018, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਹਲਾ ੫

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥ ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ॥ (ਜਿਵੇਂ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਤ੍ਰਾਟਕੇ ਤੇ ਘੁੰਮੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਸੜ ਤੇ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਇਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੇ ਪਦਵੀਆਂ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਟਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਭਟਕਣਾ ਕਾਰਨ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰੇ, ਉਹ ਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। **ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ॥ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ॥** (ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਿਨਸ ਜਾਏਗਾ, ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਰਥਾਤ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਸਾਕ ਸਨਬੰਧੀ ਆਖਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਪਵਿੱਤਰ ਪਈ ਦੇਹ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਬਾਹਰ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਜਮਦੂਤ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਕਿ ਕਿਥੇ ਲੈ ਚੱਲੇ ਹਨ।) **ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥** (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਪਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।) **ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ॥ ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥** (ਮੌਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ

ਆਈ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਘਬਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਇਕ ਰੰਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਲੇ ਤੋਂ ਚਿੱਟਾ ਬੱਗਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ, ਦਰਅਸਲ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖੇਤ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਵਿਚ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਓਹੀ ਫਸਲ ਵੱਢਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇਹੇ ਫਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ) **ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ॥ ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ)** (ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਰਨ ਰੂਪੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਤੇ ਹਿਤੂ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ।

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹਮਾਹਾ

ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛੁਤਾਣੀ॥ (ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਰਮਾਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਬੱਦਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰ੍ਹਨਗੇ ਪਰ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਛਾਂਈ ਮਾਂਈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲਾਵੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋਬਨ ਦੇ ਮਾਣ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਭਟਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ) **ਜਲ ਥਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ ਬਰਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ॥** ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਵਰਖਾ ਕਾਰਨ ਟੋਏ ਟਿੱਬੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਮਾਣਨ ਵਾਲੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ। **ਬਰਸੈ ਨਿਸਿ ਕਾਲੀ ਕਿਉ ਸੁਖ ਬਾਲੀ ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਲਵੰਤੇ॥** (ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਡੱਡੂ ਗਣੈਂ ਗਣੈਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੋਰ ਕੂਹਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਨਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਸਗੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਦਰਦ ਵਧਦਾ ਹੈ।) **ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ, ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੈ ਭੁਇਅੰਗਮ ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੇ।** (ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸੱਪ ਡਸਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਬੋਲਦਾ ਹੋਇਆ ਪਪੀਹਾ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਂਦਾ ਹੈ) **ਮੱਛਰ ਡੰਗ, ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁਭਰ, ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ॥** ਚੁਫੇਰੇ ਛੱਪਰ ਤਲਾਬ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨੱਕਾ-ਨੱਕ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਬਿਰਹਣ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸਗੋਂ ਮੱਛਰਾਂ ਦੇ ਡੰਗ ਉਸਨੂੰ ਪੀੜਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਤੋਂ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।) **ਨਾਨਕ ਪੂਛਿ ਚਲਉ ਗੁਰ ਅਪਨੇ ਜਹ ਪ੍ਰਭ ਤਹ ਹੀ ਜਾਈਐ॥** (ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਉਤੇ ਤੁਰ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਜਿਥੋਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਭਦਾ ਹੈ।

ਅਸੂ

ਅਸੁਨਿ ਸੰਗਰਾਂਦ ਸਤੰਬਰ 17, 2018, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਅੱਸੂ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਾਠ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਰਲ ਵਿਆਖਿਆ-

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ॥ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ॥

ਅੰਗ - 135

ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਘੁੰਮੇ ਤੇ ਤ੍ਰਾਟਕੇ ਲੰਘਣ ਪਿਛੋਂ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਰੁੱਤ ਮਿਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਉਛਾਲਾ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਤੜਫ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਿ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲਾਂ। ਉਹ ਬਿਰਹਾ

ਕੁੱਠੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਦੁਖ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ! ਕੋਈ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰਾ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ?

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ॥ ਵਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 135

ਜੀਵ-ਰੂਪੀ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਨਸੋਅ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ-ਜਨ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ-ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ-ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੋਂ ਹੋਰ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਜਿੰਨੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਇ॥ ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਲੜਿ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - 135

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਭਾਗੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਰੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਸਭ ਰਸ ਸੁਆਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਮੁਗਧ ਹੋਏ ਆਪਾ ਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾਈਂ ਰੱਖੀਂ, ਵਿਛੋੜੀਂ ਨਾ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ।

ਜੋ ਹਰਿ ਕੰਤਿ ਮਿਲਾਈਆ ਸਿ ਵਿਛੁੜਿ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਇ॥
ਪ੍ਰਭ ਵਿਣੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ॥ ਅੰਗ - 135

ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁੜ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਭਟਕਦੀ, ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ-ਅਨੰਦ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ॥ ਅੰਗ - 135

ਅਸੂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੁਖ ਵਿਚ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਅਸੂ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਰਲ ਵਿਆਖਿਆ।

ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹਮਾਹਾ

ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ ਸਾ ਧਨ ਝੂਰਿ ਮੁਈ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਖੁਈ॥
ਅੰਗ - 1108

ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਘੁੰਮਾ ਤੇ ਤ੍ਰਾਟਕਾ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਰੁੱਤ ਫਿਰ ਗਈ। ਹੁਣ ਅਸੂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਸੂ ਦੀ ਇਸ ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਤਾਂਘ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ! ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸ। ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਹਾਉਕੇ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤੇ ਮਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਮੈਂ ਔਝੜ ਪਈ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੈਨੂੰ ਤਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਂ। ਹਉਂ ਆਸਰੇ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ-ਆਸਰੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਆਸਰੇ ਹੀ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਝੂਠ ਵਿਗੁਤੀ ਤਾ ਪਿਰ ਮੁਤੀ ਕੁਕਹ ਕਾਹ ਸਿ ਫੁਲੇ॥
ਆਗੈ ਘਾਮ ਪਿਛੈ ਰੁਤਿ ਜਾਡਾ ਦੇਖਿ ਚਲਤ ਮਨੁ ਡੋਲੇ॥ ਅੰਗ - 1108

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 24 'ਤੇ)

ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਾਚ

(ਸ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ 'ਚੋਂ - ਬਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼)

ਸ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰ

ਪਿਆਰੇ ਬਚਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਬਾਲਕ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਦਾ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਦਾ ਉਦਾਸ। ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਮਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੇ, ਖਿਆਲ ਚੰਗੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਮਨ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੇ, ਮਨ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮਨ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ। ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿਖ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦੇ ਸੀ। ਆਉ ਇਸ ਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਤੇ ਸਦਾ 'ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ' ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ, ਸੁਖੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਬਣਾਈਏ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਤਿੰਨ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ -

1. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ, ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਸਭ ਦੌਲਤਾਂ ਭੰਡਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਤੇ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਾਲਕ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਦੌਲਤਾਂ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਸੀ ਉਸਦੇ ਨਿਕਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ-

ਹਰਖ ਅਨੰਤ ਸੋਗ ਨਹੀ ਬੀਆ॥
ਸੋ ਘਰੁ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ॥
ਅੰਗ - 187

ਅਰਥਾਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਵਿਚ, ਬੇਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਅਨੰਦ ਦੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ, ਪਿਤਾ ਮੰਨ ਕੇ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਸਰਹੰਦ ਵਿਖੇ ਦੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਗਏ, ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਪਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੇ।

2. ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝਣਾ

ਕੇਵਲ ਬਲਵਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਕਰਕੇ ਬਲਵਾਨ ਹੋਣਾ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਨ ਬਲਵਾਨ ਤਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਸ.

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਂਦੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹਰ ਬਾਤ ਵਖਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ। ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਸਵੈਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਗਲ ਤੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ, ਨਿਰਭੈਤਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਟਪਕਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬਦਮਾਸ਼, ਚੋਰ, ਡਾਕੂ ਤੇ ਖੂਨੀ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਡਿਊਟੀ ਉਤੇ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ... ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਭ ਮੋਟਰਕਾਰਾਂ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਖਲੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ, ਕ੍ਰੋੜਪਤੀ ਧਨਾਢ, ਜਰਨੈਲ ਅਤੇ ਕਮਾਂਡਰ ਕਿਉਂ ਨਾਂਹ ਹੋਣ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਜ਼ਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਹੱਥ ਖੜਾ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਖੜਾ ਨਾ ਕਰੇ ... ਐਸਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸਿਪਾਹੀ ਐਸਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਜੇਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਇਹ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ, ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਜਿਸ ਸੇਵਾ ਤੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਉਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਧੜਕ ਹੋਕੇ, ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ, ਪੂਰੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ... ਉਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਫਤਿਹ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ... ਉਸ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣਾ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

3. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਿਆਲੂ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ

ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਣਾ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਰੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ, ਭਗਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੁਖਾਂ ਦਰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਚਿਤਾਰਦਾ, ਸਦਾ ਸਾਡੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ... ਅਰਦਾਸ ਤਦੋਂ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਮੰਗ ਹੀ ਗ਼ਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਿਹੜੀ ਮੰਗ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹਾਨਿਕਾਰਕ ਸਿਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਿਆਲੂ-ਪਿਤਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਕੱਦੇ ਨਿਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਦਾ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

4. ਅੰਦਰ ਵਸਦੀਆਂ ਰਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ

ਕੇਵਲ ਕਾਮਯਾਬ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਬੰਧੀ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲੁਕੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਪੂਰੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲੁਕੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾਨਣਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸਲ ਤੇ ਪੱਕੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿਰਨ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਇਕ

ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ ਤੇ ਹਸਤੀ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਧੁਰ ਮਰਕਜ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀ ਰੱਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣਾ ਅੱਡ ਰੂਪ ਤੇ ਆਕਾਰ ਰਖਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਧੁਰ ਮਰਕਜ਼ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨਾਲ ਇਕ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਰਨ ਵਿਚ, ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸਿਫਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਵੇਂ ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਰੱਬ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸਿਫਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਜਾਂ ਫਤਹਿ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦੇ ਅਨਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਰੱਬ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਤੇ ਸਰਬ-ਗਿਆਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਪੂਰਨ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ, ਕੁਝ ਸੋਚਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਕੇਵਲ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵਿਚ ਸਭ ਕੰਮ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਅੱਖਰ 'ਕੁਨ' (ਹੋ ਜਾ) ਆਖਣ ਤੋਂ ਹੀ ਜਗਤ ਰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਏਕ ਕਵਾਵੈ ਤੇ ਸਭਿ ਹੋਆ॥
ਅੰਗ - 1003

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਅੰਗ - 3

ਰੱਬ ਜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਰੱਬ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਰੱਬ 'ਕਰਨ ਕਾਰਣ ਸਮਰੱਥ' ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਤੇ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਰਨ ਉਹੋ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰਜ, ਉਵੇਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਉਹੋ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਰੱਬ।

ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਾਸਤੇ ਚਾਹੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਆਤਮਿਕ, ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਹੈ ਇਨਸਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਏਸ ਦੇ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਅਕਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤਾ। ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਖੁਦ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਈਸ਼ਵਰ ਤੀ ਅੰਸ ਹੋਣ ਦਾ ਯਕੀਨ ਸਮਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ, ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਫਤਹਿ ਵਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਸੇ, ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ, ਸਭ ਪਾਸੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮਯਾਬੀ ਪਹਿਲੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਮੁਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਆਸਵੰਦ ਰਹਿਣਾ, ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਅੰਗ ਬਨਾਣਾ, ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਕਦੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵਾਂਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਾਸਤੇ ਅਤਿ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ।

ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰਾਸਤਾ, ਫਿਕਰ, ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਤੱਕ ਲਿਆਉਣਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਦਿਆਂ, ਬੈਠਦਿਆਂ, ਸੌਂਦਿਆਂ, ਜਾਗਦਿਆਂ ਇਹ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪੁਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਦੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ, ਕਦੀ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੀ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਫਤਹਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬੋਲੇ ਦੇ ਅਸਲੀ ਭੇਦ ਜਾਂ ਅਰਥ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

(ਸ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀਰ ਦੀ ਪੁਸੱਤਕ 'ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ' ਤੇ ਆਧਾਰਤ)

"………ਛੱਠਮੁ ਪੀਰੁ ਬੈਠਾ ਗੁਰੁ ਭਾਰੀ।"

(ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਿਵਸ 22 ਜੁਲਾਈ 2018)

ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ 'ਪਾਪ ਗ੍ਰਾਸੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ' ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ, ਤਰੁੱਠੇ ਅਤੇ ਜਗਤ-ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ - ਨੂੰ 'ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਇਆ।' ਧਾਰਮਿਕ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 'ਬੇਬਾਕ ਬਾਬੇ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਵੇਂ ਰੂਪ ਤਕ ਇਕ ਗੰਭੀਰ, ਅਮਰ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਗਵਾਈ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨਿਆਈ ਰਾਜਿਆਂ, ਜਾਬਰ ਹਾਕਮਾਂ, ਫੋਕਟ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ, ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਤੇ ਭੇਖਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਛੰਡਿਆ। ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਇਹ ਨਦੀ ਇਕ ਅਰੁਕਵੇਂ ਵੇਗ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਤੁਰੀ ਗਈ।

ਆਖਰ, ਜਦ ਜ਼ੋਰ, ਜਬਰ, ਈਰਖਾ ਤੇ ਸੁਆਰਥ ਦੀਆਂ ਆਸੁਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪਸ਼ੂ-ਬਲ ਨਾਲ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਬਰ, ਸਿਦਕ, ਸੰਤੋਖ; ਸਮਾਨਤਾ ਆਦਿ ਸਦ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਨਿਰਮਲ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਡੱਕ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ, ਸੁਖਮਨੀ ਕਰਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਹਿ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੁਕਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਦਲ ਭੰਜਨ' ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਤੇ ਭਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਆਬਸ਼ਾਰ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ 'ਮੀਰੀ' ਤੇ 'ਪੀਰੀ' ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ। ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛਾਉਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮਾਲ੍ਹ ਪੂੜਾ ਛਕਣ ਅਤੇ ਨਵਿਰਤੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿਰ-ਸੁੱਟੀ ਜਬਰ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਬੇਹਿਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤਨ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਚਕਰਾ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੋਤਿ ਵੀ ਓਹੀ ਸੀ ਤੇ ਜੁਗਤਿ ਵੀ ਓਹੀ। ਫਰਕ ਸੀ ਤੇ ਕੇਵਲ ਬਜ਼ਾਹਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ, ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅੰਧਕਾਰ ਤੇ 'ਅਹਿੰਸਾ' ਦੇ ਫੋਕਟ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਇਉਂ ਕੂਕ ਸੁਣਾਇਆ-

1. ਪੰਜ ਪਿਆਲੇ ਪੰਜ ਪੀਰ ਛਠਮੁ ਪੀਰੁ ਬੈਠਾ ਗੁਰ ਭਾਰੀ।, 2. ਅਰਜੁਨ ਕਾਇਆ ਪਲਟਿ ਕੈ ਮੂਰਤਿ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਵਾਰੀ।, 3. ਚਲੀ ਪੀੜੀ ਸੋਢੀਆਂ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵਣਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ।, 4. ਦਲ ਭੰਜਨ ਗੁਰੁ ਸੂਰਮਾ ਵਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ।, 5. ਪੁਛਨਿ ਸਿਖ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ ਛਿਅ ਮਹਿਲਾਂ ਤਕਿ ਦਰਸੁ ਨਿਹਾਰੀ।, 6. ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੋਲੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਣਹੁ ਸੰਸਾਰੀ।, 7. ਕਲਜੁਗਿ ਪੀੜੀ ਸੋਢੀਆ ਨਿਹਚਲ ਨੀਵ ਉਸਾਰਿ ਖਲਾਰੀ।, 8. ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਸਤਿਗੁਰ ਧਰੇ ਅਵਤਾਰੀ। (ਵਾਰ 1)

ਗਿਆਨੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਇਵੇਂ ਕੀਤਾ ਹੈ -

1. ਪੰਜ ਪੀਰ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ) ਪੰਜ ਪਿਆਲੇ (ਸੱਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਯਾ, ਧਰਮ, ਧੀਰਜ ਦੇ ਪੀਤੇ ਭਾਵ ਸਤੋਗੁਣ ਦਾ ਬੜਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ। ਛੇਵਾਂ ਪੀਰ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ) ਭਾਰੀ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ (ਭਾਵ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਦੇਗ ਤੇਗ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ। ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਰ-ਰਸ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਪੀਤੇ।, 2. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਾਇਆਂ ਪਲਟ ਕੇ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਈ।, 3. (ਹੁਣ) ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜੀ (ਅੱਗੋਂ) ਤੁਰ ਪਈ, ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ (ਗੁਰੂ) ਰੂਪ ਦਿਸਣਗੇ।, 4. ਇਹ ਬੀਰ ਗੁਰੂ (ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ) ਦਲਾਂ ਦਾ ਤੋੜਨਹਾਰ, ਵੱਡਾ ਜੋਧਾ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਉਠਿਆ ਹੈ।, 5. (ਹੁਣ) ਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ (ਹੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ) ਛੀ ਮਹਿਲਾਂ ਤੀਕ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ (ਅੱਗੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹੋਣਗੇ)? 6. ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ (ਅਰਥਾਤ, ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗਮ (ਅਗੰਮ ਵਾਕ) ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ, ਸੁਣੋ, ਹੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕੋ! 7. ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜੀ ਦੀ ਨੀਂਵ ਅਟੱਲ ਉਸਾਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 8. ਪ੍ਰੰਤੂ, ਹੋਰ ਅਵਤਾਰ, ਜੁਗ ਜੁਗ (ਦੋ ਦੂਣੀ ਚਾਰ ਜਾਂ 2+2=4) ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਣਗੇ।

ਭਾਵ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ ਕੀਤਾ - ਹੇ ਸੰਸਾਰੀਓ! ਸੁਣੋ, ਅੱਗੇ ਚਾਰ ਅਵਤਾਰ - ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੀਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਨੀਂਵ ਅਟੱਲ ਰਹੇਗੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਪੰਥ ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਕੁਰ ਜਾਤਾ? ਉੱਤਰ- ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਈਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਆਪ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹਨ। 'ਨਾਨਕ, ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ। ਪੁਨਾ 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਬਸੈ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ'। ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛੇਵਾਂ ਗੁਰੂ ਜੋਧਾ, ਦਲ ਭੰਜਨ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਹਿ ਕੇ ਜਤਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਸਤਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਰਾਜ ਲਾਲਚ ਦੇ ਪਿੱਛੇ।

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਰੇਕ ਜਾਮੇ ਅਥਵਾ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਤੱਵ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ ਹਨ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜੋਤਿ ਦਾ ਜਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ੧ਓ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ 'ਖਾਲਸੇ' ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਵਲ ਵਧਣਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਕਸੂਦ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਤੋਰ ੨੩੯ ਸਾਲ ਤੇ ਨੌਂ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।

'ਛਠਮ ਪੀਰੁ' 'ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ' ਦੇ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ 19 ਜੂਨ ਸੰਨ 1595 (ਸੰਮਤ 1652) ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਵਰ ਨਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੇ ਕੁੱਖੋਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਤੇ ਤਾਈ ਕਰਮੋਂ ਨੇ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕੀਤੇ, ਪਰੰਤੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 25 ਮਈ ਸੰਨ 1606 ਨੂੰ 11 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ ਤੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨਾਈਆਂ। ਸੇਲੀ ਟੋਪੀ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਕਲਗੀ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਸਜਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰ-ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਲ ਵਰੇਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੂਜਯ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਤੇ ਵਿਉਂਤ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਸੰਦਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਵੀ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਅਤਿ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਧਨ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਵੀ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਣਖ-ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਮਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਹੀ, ਸਫਲ ਤੇ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭੇਦ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ 'ਬ-ਸਯਾਸਤ ਵ ਬਾ ਯਾਸਾ ਰਸਾਨੇਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਫਰੀਦ (ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ) ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਰੱਖੇ। ਏਸੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਆਖਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਸਮਝਾਉਣ ਬੁਝਾਉਣ ਉਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਰਿਹਾ ਹੋਣੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਨਾਲ 52 ਰਾਜੇ ਵੀ ਰਿਹਾ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਅਖਵਾਏ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ

ਆਤਮ ਪਰਮਾਤਮ

ਉਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੜੱਤਣ ਨਾ ਵਧੀ, ਪਰੰਤੂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਉਪਰੰਤ ਲੋਹਾ ਖੜਕ ਪਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ-ਠੋਕੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ, ਗੁਰੂ ਸਰ, ਮਹਿਰਾਜ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਉਤੇ ਚਾਰ ਜੁੱਧ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਤਹ 'ਦਲ ਭੰਜਨ ਸੂਰਮੇ ਗੁਰੂ' ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਪਰੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਇਕ ਇੰਚ ਭਰ ਭੋਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਮੁਲਕੀ ਹਵਸ ਜਾਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹਨਾਂ ਜੰਗੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੀ ਵੱਡੇ ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ (ਯੂ.ਪੀ) ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤਕ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਾਰ ਲਈ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਛੋਹੇ ਅਥਵਾ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਬਿਉਰੇ ਦਾ ਸਾਰ-ਅੰਸ਼ ਤੇ ਅਹਿਮੀਅਤ ਕੁਝ ਇਵੇਂ ਬਿਆਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ-

1. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਮੀਰੀ' ਤੇ 'ਪੀਰੀ' ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬੰਧੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੀ ਰੱਖੀ, ਸਗੋਂ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੁਮੇਲ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਭਗਤੀ, ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ, ਵਹਿਮ-ਭਰਪੂਰ ਅਹਿੰਸਾ ਤੇ ਕਾਇਰਤਾ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਸਿਦਕ ਤੇ ਦਯਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ, ਜਬਰ, ਤਅੱਸਬ, ਕਠੋਰਤਾ ਤੇ ਲੋਭ ਦਾ ਬਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਕਿਸੇ ਸੁਆਰਥ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਗਤੀ ਅਥਵਾ ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਲਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਥਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਈ।

ਜਦ ਕਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ, ਤਾਕਤ ਤੇ ਸੁਆਰਥ ਬਣ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੀਨ ਕੇਵਲ ਬਹਾਨਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਤਦ ਧਰਮ ਵਲੋਂ ਅਰੁਚੀ ਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅੱਲਾਮਾ ਇਕਬਾਲ, ਚੰਗੇਜ਼ ਖਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ -

ਜਲਾਲਿ ਪਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹੋ, ਯਾ ਜਮਹੂਰੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੋ।

ਜੁਦਾ ਹੋ ਦੀਂ ਸਯਾਸਤ ਸੇ, ਤੋ ਰਹਿ ਜਾਤੀ ਹੈ ਚੰਗੇਜ਼ੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੇ ਡੂੰਘੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਰਹਿ ਕੇ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ (ਸੱਚੇ ਆਚਾਰ) ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਜੀਵਨ, ਇਕ ਪਾਖੰਡ ਹੈ, ਧੋਖਾ ਹੈ, ਛਲ੍ਹ ਤੇ ਛਿਦਰ ਹੈ, ਪਾਪ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ।

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਛੱਟਮੁ ਪੀਰੁ ਨੇ 'ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ' ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਕ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਿਰਬਾਣ ਤੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਥਕ ਗੁਰਮਤਿਆਂ ਲਈ। ਇਥੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਜੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

2. ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਜੁੱਧ ਲੜਨੇ ਪਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਸਦਾ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਚੌਹਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਫਤਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਚੁੰਮੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਇਕ ਇੰਚ ਭਰ ਇਲਾਕੇ ਉਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੰਗ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਧਰਮ, ਸ੍ਵੈ-ਰਖਿਆ, ਅਸੂਲ ਤੇ ਨਿਆਂ ਹਿਤ ਲੜੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਲੜੇ ਵੀ ਓਦੋਂ ਜਦ ਚੂੰ ਕਾਰ ਅਜ ਹਮਾ ਹੀਲਤੇ ਦਰ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ (ਜਫਰਨਾਮਾ) ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਆ ਵਾਪਰੀ।

ਸਮਕਾਲੀ, ਮੋਹਸਨ ਫਾਨੀ, ਲਿਖਦਾ ਹੈ - ਉਸ (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ) ਉਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਭਾਰੇ-ਭਾਰੇ ਲਸ਼ਕਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਏ, ਪਰ ਉਹ ਰੱਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਅਥਵਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਓਸੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਦੁੱਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੰਨ 1630 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਸਾਏ ਨਗਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਮਸੀਤ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੋਧੇ ਭਰਤੀ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ, ਜਾਨੀ ਖਾਂ, ਰੌਸ਼ਨ ਸ਼ਾਹ, ਜਮਾਲ ਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਿਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ, ਲਲਾ ਬੇਗ ਆਦਿ ਜੋਧਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਦ੍ਵੰਦ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਕਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਵਾਰ ਸਹਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਲ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਮੋਹਸਨ ਫਾਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮਿਆਂ ਉਤੇ ਉਚਾਰੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ - 'ਚੁਨਾਂ ਨਮੇ ਜ਼ਦਨ, ਚੁਨੀਂ ਜ਼ਦਨ (ਵਾਰ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ, ਐਉਂ ਕਰੀਦਾ ਹੈ) ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਮੈਦਾਨੋਂ ਨੱਠੇ ਵਿਰੋਧੀ ਉਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਸੀ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦੱਸੇ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਦ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਖੇ, ਪੀਰ ਸ਼ਾਹ ਦੌਲਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਬਾਠ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਸੁਆਲ ਕੀਤੇ -

1. ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਤੇ ਫਕੀਰੀ ਕੀ?, 2. ਔਰਤ ਕੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਕੀ?, 3. ਪੁੱਤਰ ਕੀ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਕੀਂ?, 4. ਦੌਲਤ ਕੀ ਤੇ ਤਿਆਗ ਕੀ?

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ -

1. ਔਰਤ ਈਮਾਨ ਹੈ।, 2. ਪੁਤਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ।,3. ਦੌਲਤ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਹੈ।, 4. ਫਕੀਰੀ, ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ।

ਕਿਤਨਾ ਸਹਿਜ-ਭਰਪੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਣ ਹੈ ਇਹ, ਸਫਲ-ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ, ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜੁੱਟੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹਨ -

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਜੀ, ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਜੀ, ਭਾਈ ਪੰਜਾਬ ਜੀ, ਅਲਮਸਤ ਜੀ।

4. ਰਚੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਨਗਰ -

(ੳ) ਲੋਹਗੜ੍ਹ - ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ਅ) ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ - ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ੲ) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ - ਲਾਹੌਰ।

(ਸ) ਕੀਰਤਪੁਰ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ)

(ਹ) ਮਹਿਰਾਜ (ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਇਥੇ ਦਿਲਬਾਗ ਤੇ ਗੁਲਬਾਗ ਘੋੜਿਆਂ ਕਾਰਨ ਲਲਾਬੇਗ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ; ਬਾਹੀਆ ਬਣਿਆ ਤੇ ਫੂਲ ਬੰਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ।

(ਕ) ਕੌਲਸਰ; ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਮਾਈ ਕੌਲਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ।

(ਖ) ਸ੍ਰੀ ਬਿਬੇਕਸਰ - ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ਗ) ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਇਹ ਨਗਰ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਸਾਇਆ। ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਘੇੜ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ।

(ਘ) ਗੁਰੂ ਸਰ - ਇਹ ਸਰੋਵਰ ਮਹਿਰਾਜ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ।

ਐਸੇ ਯੋਧੇ; ਉਪਕਾਰੀ; ਸੂਰਮੇ ਤੇ ਭਾਰੀ, ਗੁਰ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਫਲ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਯਥਾਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਲਈ ਵੀ ਸਦਾ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਨਾਦੀ-ਪੁੱਤਰ, ਖਾਲਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਵਲੋਂ ਅਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਲੀਕੇ ਪੰਥ ਦਾ ਰਾਹ ਦੀਪ ਬਣਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।

ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੈ

(ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ 30 ਸਤੰਬਰ 2018)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ

ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਜੋਤਿ-ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਤਿ ਹੀ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ, ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੱਗਮੱਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਦੀ ਸਾਖ ਭਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ॥
ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ॥
ਅੰਗ - 662

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਆਪ 'ਹਰਿ ਜੋਤਿ' ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਸਨ। ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੁਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਭੱਟ ਮਥੁਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਖੁਦ ਹਰਿ ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਸਨ -

ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ॥ ਅੰਗ - 1408

ਇਹ ਜੋਤਿ ਦਸ ਜਾਮਿਆਂ ਰਾਹੀਂ 1469 ਈ. ਤੋਂ 1708 ਈ. ਤਕ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ, ਗੁਰ-ਕਾਇਆਂ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ, ਰੂਪ ਵਟਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਸਭ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਇੰਜ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਹੀ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਦਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-

ਮਾਰਿਆ ਸਿੱਕਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਯਾ॥ ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਂਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਯਾ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਟਾਯਾ॥ ਵਾਰ 1, ਪਉੜੀ 45

ਇਹੋ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅੱਗੇ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ 'ਹਰਿ-ਜੋਤਿ' ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤੀ।

ਲਹਿਣੈ ਪਾਈ ਨਾਨਕੋ ਦੇਣੀ ਅਮਰਦਾਸ ਘਰ ਆਈ॥ ਗੁਰ ਬੈਠਾ ਅਮਰ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗੁਰਮੁਖ ਪਾਈ ਦਾਤ ਇਲਾਹੀ॥ ਦਾਤਿ ਜੋਤਿ ਖਸਮੇ ਵਡਿਆਈ॥
ਵਾਰ 1 ਪਉੜੀ 46

ਮਥਰਾ ਭੱਟ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਵੱਯਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਮੁਹਰ ਛਾਪ ਲਈ ਹੈ -

ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ॥ ਤਾ ਤੇ ਅੰਗਦੁ ਭਯਉ ਤਤ ਸਿਉ ਤਤੁ ਮਿਲਾਯਉ॥ ਅੰਗਦਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਅਮਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਥਿਰੁ ਕੀਅਉ॥ ਅਮਰਦਾਸਿ ਅਮਰਤ ਛਤ੍ਰ ਗੁਰ ਰਾਮਹਿ ਦੀਅਉ॥ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਦਰਸਨੁ ਪਰਸਿ ਕਹਿ ਮਥੁਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਯਣ॥ ਮੂਰਤਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਿਖਹੁ ਨਯਣ॥ ਅੰਗ - 1408

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਸੋ ਟਿਕਾ ਸੋ ਬੈਹਣਾ ਸੋਈ ਦੀਬਾਣੁ॥
ਪਿਯੂ ਦਾਦੇ ਜੇਵਿਹਾ ਪੋਤ੍ਰਾ ਪਰਵਾਣੁ॥
(ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਅੰਗ - 968)

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਸਿਮਰਨ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ 'ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ' ਨੂੰ ਜਪਣ ਦਾ

ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ, ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ॥

ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਅਧੀਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦਸ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਚਲੀ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਤਰਾਧਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਆਦਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਗਏ ਪਰ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ' ਪਦ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। 'ਜੋਤਿ' ਅਤੇ 'ਜੁਗਤਿ' ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵਿਚ ਓਹੋ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਵਾਲੀ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ -

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ॥
(ਵਾਰ, ਬਲਵੰਡ ਸੱਤਾ, ਅੰਗ - 966)

ਗੁਰੂ ਅਗੰਦ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਐਸੀ ਭਾਵਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਲਹਿਣਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ, ਤਨੋ ਮਨੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਏ।

ਜੀਵਨ

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਦਾ ਜਨਮ 31 ਮਾਰਚ 1504 ਈ. ਨੂੰ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰਾਮੋ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਜੀ ਦੇਵੀ-ਪੂਜ ਸਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਵਾਲਾ-ਮੁਖੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਸਧਾਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਦੀ ਦੇਵੀ-ਯਾਤਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। 1519 ਈ. ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬੀਬੀ ਖੀਵੀ ਜੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਘਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਕਿਰਤ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਘਰ, ਫੇਰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ ਪਰ ਦੇਵੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ 1531 ਈ. ਤਕ ਮਤਵਾਤਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। 1532 ਈ. ਵਿਚ ਹਾਲੀ ਜੱਥੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਜੀਵਨ-ਪਲਟਾਊ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨਭੂਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਦਰ ਮਿੱਠੀ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮੁਗਧ ਆਪ ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਪਾਸ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਾਣੀ ਕਿਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਹੈ?

ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਸਹਿਤ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੰਮੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਇਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਸੰਗਤ ਜੁੜਦੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਾਪ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਅਤੇ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਮ ਜਾਪ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਖੁਦ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਾਗਰ ਹਨ, ਸਭ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਟੁੱਬੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਆਨੰਦਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਦੇ ਗਏ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਠੰਢ ਪੈਂਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ

ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਕ ਜਾਗ ਪਈ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਦੇਵੀ-ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਤੋਰ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਲ ਮੁਹਾਰਾਂ ਮੋੜ ਲਈਆਂ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਖੇਤੀ-ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਭੇਂਟ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ ਪੁਛਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿਬਯ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਛਾਣ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਜਗਿਆਸੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਨਾਲ ਲੈ ਤੁਰੇ, ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਟਿਕਾਇਆ। ਆਪ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਨਾਲ ਹੀ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਆਏ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦ ਪੈਦਲ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ, ਅਨੰਦਮਈ ਰੰਗ ਬੱਝਦਾ, ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ, ਕੋਈ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ, ਰੂਪ ਰੰਗ, ਉਚ ਨੀਚ ਦਾ ਭੇਦ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਸਭ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਸੁਣਦੇ, ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੁੰਦੇ। ਝੂਠੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੁੰਦੀ, ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ, ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸਮੂੰਹ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋਵੇ।

ਐਸੇ ਸਚਖੰਡੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਜਗਿਆਸੂ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਸੌਂਪਣੇ ਕਰ ਕਰਾ ਕੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਬਿਰਾਜੇ। ਏਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਘੜਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਨਿਹਾਲੋ ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ।

ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਭਗਤ ਸਨ, ਮਨਮੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਭ ਅਮਲ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋ ਨਿਬੜੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਪੈਗ਼ਾਮ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ। ਕਈਂ ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਵਰਤਾਰਾ ਸਖ਼ਤੀ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਅਣਸੁਖਾਵਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ।

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਸੀਆਂ ਬਹੁਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਠਿਨ ਤੋਂ ਕਠਿਨ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਵੀ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੇ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਭਰੀ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਤੇ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਸੁਹਣੇ ਕੀਮਤੀ ਬਸਤਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਚਿੱਕੜ ਨਹੀਂ, ਕੇਸਰ ਹੈ। ਸੀਸ ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਭਰੀ, ਭਾਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਦਰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਲਹਿਣਿਆਂ! ਰਾਤ ਕਿੰਨੀ ਬੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ, ਜਿੰਨੀ ਬੀਤੀ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਬੀਤੀ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਜਾਓ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਕੇ ਸੁਕਾ ਲਿਆਉ ਤਾਂ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਘੁੱਪ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਪੰਡ ਚੁੱਕੀ, ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਰ ਪਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਗ ਲਗਾ ਕੇ 'ਅੰਗਦ ਰੂਪ' ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਦਰ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਟਿਕਾ ਗੁਰੂ-ਪਦ ਤੇ ਸ਼ਸ਼ੋਭਤ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਵਿਵਰਣ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ ਅਤੇ ਭੱਟ ਸਵੱਯਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -

ਸਹਿ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋ ਸੁ ਜੀਵਦੈ॥
(ਵਲਵੰਡ ਸੱਤਾ)

ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੈ ਗੁਰਆਈ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਯਾ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਤੰਬਰ 1539 ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਸਿੰਘਾਸਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਤੇ ਸੁਘੜਤਾ ਨਾਲ ਨਿਬਾਹਿਆ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਬਾਣੀ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ 1539 ਤੋਂ 1552 ਈ. ਤਕ 13 ਸਾਲ ਗੁਰੂ-ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਰਹੇ। 1532 ਤੋਂ 1539 ਤੱਕ 7 ਸਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਖਮੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੌਂਪੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪ-ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਸੰਗ ਨਿਬਾਹਿਆ, ਲੰਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਖੀਵੀ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਸੰਗਤ ਜੋੜ ਕੇ ਨਿਬਾਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮਸਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਅਰੋਗਤਾ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਸੁਧਾਈ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਤਾ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ, ਜੀਵਨ, ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ 'ਜਨਮ ਸਾਖੀ' ਲਿਖਵਾਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਖਜ਼ਾਨਾ 1552 ਈ. ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਮਾਨ ਮਰਿਆਦਾ ਨਿਭਾਈ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਸਗੋਂ ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ, ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਸੌਂਪਣਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ।

ਬਾਣੀ : ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ 62 ਸਲੋਕ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-

ਵਾਰ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ. 4 - 2 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ. 1 - 12 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ. 1 - 14 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਸੋਰਠਿ ਮ. 4 - 1 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਮ. 3 - 11 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ. 3 - 7 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਮਾਰੂ ਮ. 3 - 1 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ਮ. 4 - 9 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਮਲ੍ਹਾਰ ਮ. 1 - 5 ਸਲੋਕ, ਕੁੱਲ 62 ਸਲੋਕ।

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਭਗਤੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਨਾਂਹ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਂਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਉਨਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ਗੁਰੂ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਿਨਾਂ 'ਆਤਮਿਕ-ਘਰ' ਦਾ ਦਰ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸਕਦਾ -

ਗੁਰ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੂ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ॥
ਅੰਗ - 1237

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ ...

(ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ - 6 ਅਗਸਤ 2018)

ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿੱਤਰ ਇਕੋ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਇਤਨੇ ਵਚਿੱਤ੍ਰ ਅਤੇ ਭੇਦ ਤੇ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਹਨ ਕਿ ਇਨਸਾਨੀ ਅਕਲ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ, ਵਿਚਾਰਦਾ ਇਕ ਸਰਲ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮਨ, ਅਵੱਸ਼, ਵਿਸਮਾਦਿਤ ਹੋ, ਅਗੰਮੀ ਤੇ ਅਰਸ਼ੀ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

239 ਸਾਲ ਨੌਂ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਗੁਰੂ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ, ਆਦਿ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਥੀ ਗਈ ਵਿਉਂਤ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂ ਅਥਵਾ ਪਹਿਲੂਆਂ (ਪੱਖਾਂ) ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤੀ ਦੀਆਂ ਘੁੰਡੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਜਦ ਤੀਕ, 230 ਸਾਲ ਉਪਰੰਤ 1699 ਦੀ ਪਾਵਨ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਇਕ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ-ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੌਂ ਦਸ ਸਾਲ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਨਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਮਨੁੱਖ-ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਮਤਕਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਬਦਲੇ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋਤ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਰਤੀ। ਜੋਤ ਤੇ ਜੁਗਤ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਵਿਚ ਨਾ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੀ ਬਾਧਕ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਯੂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਹੋਣਾ। ਸ਼ੇਖ ਸਾਅਦੀ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਇਸ ਸਚਾਈ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਏਸੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

'ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਬ-ਅਕਲ, ਨ ਬਸਾਲ਼।'

(ਭਾਵ-ਵਡਿਆਈ, ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਉੱਤੇ)

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 94 ਸਾਲ ਦੀ ਬਿਰਧ ਆਯੂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਪਰਚਾਰਦੇ ਤੇ ਪਰਪੱਕ ਕਰਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਬਾਲ-ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵੀ ਉਸੇ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਉਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਤੇ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਨਵੇਂ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਗੱਡਦੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਓ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਇਸ ਅਜੂਬੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਗੰਮੀ ਸਰੂਰ ਵਿਚ ਅਨੰਦਤ ਹੋਣ ਲਈ, 'ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ' ਜੀ ਦੇ ਵਚਿੱਤ੍ਰ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤਰਾਂ ਉਤੇ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਜੇਹੀ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ-

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਾਵਣ ਵਦੀ 20 ਸੰਮਤ, 1713 ਮੁਤਾਬਿਕ, ਜੁਲਾਈ 1656 ਨੂੰ 'ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ' ਕੀਰਤਪੁਰ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜੇਹੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਉੱਘੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬਿਉਰਾ ਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

1. ਗੁਰਿਆਈ - ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ, ਗੁਰਗੱਦੀ ਅਥਵਾ ਸਰਦਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਦੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾ, ਰਾਮ ਰਾਏ, ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ, ਚਤੁਰ,

ਨੀਤੀ ਨਿਪੁੰਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਮਸੰਦਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਬੁਲਾ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਰਾਮ ਰਾਏ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਰਾਮ ਰਾਏ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ਨੂਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਯੋਗ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਤੁਕ 'ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਮਿਟੀ ਬੇਈਮਾਨ ਕੀ' ਕਹਿਣ ਦੀ ਘੋਰ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇੰਨਾਂ ਵੱਡਾ ਸਤਿਕਾਰ, ਅਸੂਲ ਪ੍ਰਸਤੀ ਤੇ ਇਤਨੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਤਿ ਸੁਨਿਹਰੀ ਪੰਨਾ, ਤੇ ਗੁਰ-ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਰੋਸ਼ਨ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ।

2. ਦਿੱਲੀ ਯਾਤਰਾ - ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 'ਨਹਿ ਮਲੇਸ਼ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹੈਂ।' ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ, ਅਕਤੂਬਰ, ੧੬੬੧ ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰਾਮ ਰਾਇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੱਧਾ ਆਪ ਲਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮਿਰਜ਼ਾ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ, ਦਿੱਲੀ ਫੇਰੀ ਪਾਉਣ ਹਿਤ, ਪੱਤਰ ਲਿਖਵਾਇਆ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹਾਂ, ਜਦ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਹਿਤ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਥੇ ਸੰਗਤ ਯਾਦ ਕਰੇਗੀ, ਓਥੇ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਜਾਂਗੇ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਬੜੀ ਅਲੌਕਿਕ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ -

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਪੰਜੋਖਰੇ ਕੱਟੀ। ਉਥੋਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰੀ ਪੰਡਤ ਲਾਲ ਚੰਦ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਵੱਡੇ ਬਣਦੇ ਹੋ। ਓਹਨਾਂ ਤਾਂ ਗੀਤਾ ਰਚੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਓ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰਥ ਕਰ ਲਵੋ।"

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਵਿਚ ਧੁਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਭਾਈ, ਅਸੀਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਕਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਾਰਥ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਲੈ ਆ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਮੇਹਰ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਗੀਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੇਗਾ।

ਪੰਡਤ ਲਾਲ ਚੰਦ ਗਿਆ ਤੇ ਛੱਜੂ ਝੀਵਰ ਨੂੰ, ਜੋ ਨਿਰਅੱਖਰ ਤੇ ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਸੀ, ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨੇਤਰ ਪਾਏ ਤੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਪੰਡਤ ਨੇ ਗੀਤਾ ਦੇ ਔਖੇ ਤੋਂ ਔਖੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁੱਛੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਅਰਥ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਪੰਡਤ ਇਹ ਕੌਤਕ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਢੱਠਾ, ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ।

3. ਦਿੱਲੀ ਬਿਸਰਾਮ - ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੰਗਲੇ, ਜਿਥੇ ਅੱਜਕੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਠਹਿਰੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਦੇ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਹੈ। ਰਾਜਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਦੀ ਕੀ ਮੇਲ? ਨਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵੇਹਲ ਹੀ ਕਿੱਥੇ? ਹਾਂ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ -

ਕਿਆ ਖਾਧੈ, ਕਿਆ ਪੈਧੈ ਹੋਇ॥
ਜਾ ਮਨਿ ਨਾਹੀ, ਸਚਾ ਸੋਇ॥
ਕਿਆ ਮੇਵਾ ਕਿਆ ਘਿਉ ਗੁੜ ਮਿਠਾ,
ਕਿਆ ਮੈਦਾ, ਕਿਆ ਮਾਸੁ॥
ਕਿਆ ਕਪੜੁ, ਕਿਆ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ,
ਕੀਜਹਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ॥
ਕਿਆ ਲਸਕਰ, ਕਿਆ ਨੇਬ ਖਵਾਸੀ,
ਆਵੈ ਮਹਲੀ ਵਾਸੁ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ,
ਸਭੇ ਟੋਲ ਵਿਣਾਸੁ॥

ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: 1, ਪੰਨਾ 142

ਜਦ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਮੁਅੱਜ਼ਮ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਰਾਮ ਰਾਏ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਨਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਰੀਤ ਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਰਾਮਰਾਏ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਮੁਲਾਹਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਦਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਗੱਦੀ ਬਾਰੇ ਉਸਦਾ ਦਾਅਵਾ ਝੂਠਾ ਹੈ।

4. ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪਰਖ - ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਤਾਂ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰੰਤੂ ਇਸਲਾਮੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਖਣਾ ਚਾਹਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜ਼ੁੰਮੇ ਲਾਇਆ। ਉਹ, ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਨੈ ਕਰਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਪਟਰਾਣੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਮਹੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪਟਰਾਣੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨ। ਆਪ ਜੀ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਸੋਟੀ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਕਹੀ ਜਾਣ ਕਿ ਇਹ ਪਟਰਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਪਟਰਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਸੋਟੀ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਹੈ ਪਟਰਾਣੀ, ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਲਈ ਵਰ ਦਿਤਾ।

5. ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ - ਉਹਨੀ ਦਿਨੀ ਦਿਲੀ ਬੁਖਾਰ ਤੇ ਚੀਚਕ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਫੁੱਟ ਪਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਕੱਟਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੰਗਲੇ ਨਾਲ ਇਕ ਚੁਬੱਚਾ ਬਣਵਾਇਆ, ਜਿਥੋਂ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ ਰੋਗੀ ਅਰੋਗ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ -

ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਹਮਰਾ ਜੋ ਪੀਵੈ॥
ਸੋ ਜਨ ਤੁਰਤ ਰੋਗ ਬਿਨ ਥੀਵੈ॥
ਜਿਨੇ ਚੁਬੱਚੇ ਦਾ ਜਲ ਪੀਓ॥
ਸੋ ਉਬਰਿਓ, ਗੁਰ ਜਸ ਬਚ ਥੀਓ॥

ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰ ਫੇਰੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਚੌਵੀ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ 30 ਮਾਰਚ ਸੰਨ 1664 ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਰੇਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵੇਰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਘੁਮਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ।'

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਉਂ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਗੁਰੂ ਅਥਵਾ ਆਗੂ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਰਚਾ ਪਾਉਣਾ ਵੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਜੋਗ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ ਜਿਸ ਡਿਠੈ ਸਭਿ ਦੁਖ ਜਾਇ॥ *(ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ)*

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਜੀਵਨ ਜਾਚ

ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਚਾ ਸਚੁ ਹੈ ਸਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 10 ਸਤੰਬਰ)

ਭਾਈ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਚਾ ਸਚੁ ਹੈ ਸਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸਚੁ ਪਛਾਣੀਐ ਸਚਿ ਸਹਜਿ ਸਮਾਣੀ॥ *ਅੰਗ - 515*

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੱਚ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਿਕ ਅਡੋਲਤਾ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਜਾਗਣਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੈਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦਾ, ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦਿਆਂ ਹੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਵੱਡਿਆਂ ਪੁੰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਵੱਸਥਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਬੇਸਮਝ ਲੋਕ ਖਪ ਖਪ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਚਮੁੱਚ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸਿਓ' ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ, ਬਾਹਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਸਤੂਆਂ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਉਣ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਮੌਜੂਦ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ, ਉਹ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ। ਜੋ ਦੁਨਿਆਵੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਏ, ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਅੰਧਿਆਰੇ ਦੀਪਕ ਚਹੀਐ ਇਕ ਬਸਤੁ ਅਗੋਚਰ ਲਹੀਐ॥ *ਅੰਗ - 655*

ਚੌਥੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਦ੍ਰਿਸਟ ਅਗੋਚਰ ਪਕੜਿਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਉ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਬਲਿਆਰੀਐ॥

ਅੰਗ - 1114

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਪਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਵਸਿਆ। ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੇਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸੁੱਤੀ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਬੇਹੋਸ਼ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਗਾਥਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਸੱਦਿਆ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਬੰਦਾ ਸੂਰਜ ਛੁਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਅਸਕਰ ਨੇਤਰਹੀਣ ਬੰਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟੋਹ ਟੋਹ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੇਤਰਹੀਣ ਬੰਦਾ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਘਰ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਹਨੇਰਾ ਕਾਫੀ ਹੋ

ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੀਵਾ ਜਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੀਂ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖ, ਮੈਂ ਦੀਵਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਵੇਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਦੂਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਨਾ ਮਾਰੇ, ਤੇਰੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀਵਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਠੋਕਰ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹੇਂਗਾ, ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਦੀਵਾ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਕੁਝ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਆਉਂਦੇ ਇੱਕ ਸਾਇਕਲ ਸਵਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆ ਠੋਕਰ ਮਾਰੀ, ਦੋਵੇਂ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਓਏ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀਵਾ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।" ਦੀਵਾ ਵੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਡਿੱਗਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਨਾਬ ਮਾਫ ਕਰਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਦੀਵਾ ਤਾਂ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਬੁਝਿਆ ਦੀਵਾ; ਕਿਤੇ ਹਵਾ ਨਾਲ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਚੱਲਦਿਆਂ ਹੀ ਦੀਵਾ ਬੁਝ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਬੁਝਿਆ ਦੀਪਕ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਬੁਝਿਆ ਦੀਪਕ ਲੈ ਕੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਚੋਟਾਂ ਹੀ ਖਾਵਾਂਗੇ"। ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਅੱਜ ਬੁਝਿਆ ਦੀਪਕ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕਰ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਵੀ ਬੁਝਿਆ ਦੀਪਕ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਹਨ, ਪਰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੁਰਤ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ, ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ, ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਸਹੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਥਨ ਹੈ -

ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥
ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ॥
ਜਪੁ, ਅੰਕ - 3

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ, ਮਨ ਬੁੱਧੀ, ਇੱਕ ਐਸੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਬਣਕੇ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸੋਝੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਉਹ ਚੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣਗੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਰਤ ਦੇ ਬੁਝੇ ਹੋਏ ਦੀਪਕ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪੋਥੀ ਪੁਰਾਣ ਕਮਾਈਐ ਭਉ ਵਟੀ ਇਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਐ॥
ਸਚੁ ਬੂਝਣੁ ਆਣਿ ਜਲਾਈਐ ਇਹੁ ਤੇਲੁ ਦੀਵਾ ਇਉ ਜਲੈ॥
ਕਰਿ ਚਾਨਣੁ ਸਾਹਿਬ ਤਉ ਮਿਲੈ॥
ਅੰਗ - 25

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਫੁਰਮਾਨ 'ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਥਾਨ' ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਣਾਈਏ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਉ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਵੱਟੀ ਬਣਾਈਏ। ਸੱਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜਗਾ ਲਈਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਉਜਾਰੋ ਦੀਪਾ॥
ਬਿਨਸਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਤਿਹ ਮੰਦਰਿ ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਖੁਲੀ ਅਨੂਪਾ॥ ਅੰਗ - 821

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰੀਏ, ਪਰ ਮਾਤਰ ਬਾਹਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾਈਏ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਸਭੁ ਕੋ ਵੇਖਦਾ ਜੇਤਾ ਜਗਤੁ ਸੰਸਾਰੁ॥
ਡਿਠੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 594

ਗੁਰ ਸਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਕਿਵੇਂ ਸੰਵਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।

ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਣਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ।

ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ॥ ਕਾਰ੍ਹਾ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ॥ ਅੰਗ - 255

ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਕਥਨ ਹੈ -

ਪਰਭਾਤੇ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਣ ਧਿਆਇ॥ ਅੰਗ - 1099

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿਨਾਮ ਧਿਆਵੈ॥
ਅੰਗ - 305

2. ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਕੁੱਝ ਪੈਸਾ ਧਰਮ ਲੇਖੇ ਵੀ ਲਗਾਉਣਾ।

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥
ਅੰਗ - 1245

3. ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ।

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ॥ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ॥ ਅੰਗ - 141

4. ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜੋ ਸਾੜਾ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਾਈ ਤਾਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇਸ ਪਰਾਈ ਤਾਤ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥
ਅੰਗ - 1299

5. ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ॥ ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ॥ ਅੰਗ - 755

6. ਫਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ॥
ਫਿਕੋ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੇ ਫਿਕੀ ਸੋਇ॥
ਫਿਕਾ ਦਰਗਹ ਸਟੀਐ ਮੁਹਿ ਥੁਕਾ ਫਿਕੇ ਪਾਇ॥ ਫਿਕਾ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ ਪਾਣਾ ਲਹੈ ਸਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 473

7. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪਰ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ, ਪੁਰਸ਼ ਲਈ, 'ਪਰ ਤ੍ਰਿਆ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤਰ' ਅਤੇ ਔਰਤ ਲਈ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨਾਉ ਸੁਹਾਗਣੀ ਤਿਨ੍ਹਾ ਝਾਕ ਨ ਹੋਰ॥ ਅੰਗ - 1384

8. ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੇ ਹੰਕਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ।

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ॥ ਅੰਗ - 560

9. ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸੇਵਾ ਨ ਹੋਵਈ ਤਾ ਮਨੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 530

10. ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ:

ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲੀਐ॥
ਜੋ ਗੁਰੁ ਦਸੈ ਵਾਟ ਮੁਰੀਦਾ ਜੋਲੀਐ॥
ਅੰਗ - 488

11. ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਮੋਹ, ਮਮਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਵੈਰਾਗ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੈਰਾਗ ਉਪਰਾਮਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮੋਹ ਮਮਤਾ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ।

ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਅਰੁ ਪੇਖਨਾ ਐਸੇ ਜਗ ਕਉ ਜਾਨਿ॥ ਇਨ ਮੈ ਕਛੁ ਸਾਚੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਭਗਵਾਨ॥ ਅੰਗ - 1427

12. ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ -

ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਮਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਬਰਲੁ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਆਇ॥ ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨ ਪਛਾਣਈ ਖਸਮਹੁ ਧਕੇ ਖਾਇ॥ ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਖਸਮੁ ਵਿਸਰੈ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥ ਝੂਠਾ ਮਦੁ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ ਜੇ

ਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ॥ ਅੰਗ - 554

13. ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਮੇਰੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਹਰ ਬੰਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿ ਜਨੁ ਜਨ ਮਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥
ਏਕਹਿ ਆਪਿ ਨਹੀ ਕਛੁ ਭਰਮੁ॥
ਅੰਗ - 287

14. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ॥ ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ॥ ਅੰਗ - 485

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ ਸਗਲੇ ਜੀਅ ਤੁਮਾਰੇ॥ ਅੰਗ - 383

ਅਤੇ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮਾਟੀ ਏਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸਾਜੀ ਸਾਜਨਹਾਰੈ॥ ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ ਮਾਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ ਕੁੰਭਾਰੈ॥ ਅੰਗ - 1350

ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਨ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਘੜੇ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਤਿੜਕਿਆ ਸੀ, ਸਾਥੀ ਆਖਿਆ ਇਹ ਤਿੜਕਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ, ਛੱਡ ਇਹ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਣਾ। ਘੜਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਭੈੜੇ ਮੰਦੇ ਘੜੇ ਛੱਡਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਘੜਿਆਂ ਦੀ ਅੰਤਮ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲਮ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਰਲ ਦੋ ਚਾਕਰ ਘਰ ਘੁਮਿਆਰਾ ਭਾਂਡੇ ਲੈਣ ਜੋ ਆਏ,
ਚਿਥੇ, ਪਿੱਲੇ ਤਿੜਕੇ ਦੱਸਣ ਵੇਖਣ ਜਾਂ ਟਣਕਾਏ।
ਭਾਂਡੇ ਬੋਲੇ ਸ਼ਾਲਾ ਜੀਓ, ਸਾਡੇ ਐਬ ਨਾ ਫੋਲੋਂ
ਕੋਈ ਆਪ ਬਣੇ ਹਾਂ, ਜਾ ਉਸ ਆਖੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬਣਾਏ।

ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਸਭ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਣੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸਾਜਿਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਫਰਤ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ॥ ਅੰਗ - 548

(ਪੰਨਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ (ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਤਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ, ਹੇ ਪਤੀ! ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਪਿਲਛੀ ਤੇ ਕਾਹੀ (ਕੁਕਹ/ਕਾਹ) ਦੇ ਸਫੇਦ ਬੂਰ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਕੇਸ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਨਿਸਫਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਘਾਮ, ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਤਪਸ਼, ਨਿੱਘ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਸਿਆਲ ਭਾਵ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਘਬਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਦਹ ਦਿਸਿ ਸਾਖ ਹਰੀ ਹਰੀਆਵਲ ਸਹਜਿ ਪਕੈ ਸੋ ਮੀਠਾ॥
ਨਾਨਕ ਅਸੁਨਿ ਮਿਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਬਸੀਠਾ॥ ਅੰਗ - 1109

ਪਰ ਹੁਣ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਸਾਖਾਂ ਦੀ ਹਰਿਆਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਧੀਰਜ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਸਹਿਜ ਵਿਚ, ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਧੀਰਜ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਮਿਠਾਸ (ਖੁਸ਼ੀ) ਅਵੱਸ਼ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਸੂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ, ਗੁਰੂ ਵਿਚੋਲੇ ਰਾਹੀਂ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਾਰੂ ਹੱਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅਡੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Sri Guru Granth Sahib - The Scripture of Humanity

(1st Instalation Purab of Sri Guru Granth Sahib in Darbar Sahib, Amritsar is being celebrated on 10th Sep., 2018)

Dr. Harnam Singh Shan

The Holy Guru Granth Sahib enshrines the ideals and institutions of a modern and universal religion as well as of an excellent and comprehensive ethical system which has the entire human race, its welfare and uplift, in view; and "gives the healing outlook on life". It has brought forth a new conception of Ultimate Reality, a new vision of the Universal Man, a new ideal of democratic polity and a new pattern of nondiscriminatory society based on equalitarian and pluralistic concepts, as express. For instance, in its following verses :

ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ...
The One God is our only Father We all are children of that One Father.
P. 611

ਨਾ ਕੋ ਮੇਰਾ ਦੁਸਮਨੁ ਰਹਿਆ
ਨਾ ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਬੈਰਾਈ॥
ਸਭੁ ਕੋ ਮੀਤੁ ਹਮ ਕੀਨਾ ਆਪਨ,
ਹਮ ਸਭਨਾ ਕੇ ਸਾਜਨ।
Neither is any my foe,
Nor am I enemy of any...
I have made all my loving friends,
And I am a friend of one and all.
P. 671

Discarding the division of humanity under various classifications, treating all men and women as equal members of a vast multi-cultural, society and preaching mutual love, respect and harmony among different peoples and diverse faiths, it exhorts all followers of all religions of the world:

ਆਈ ਪੰਥੀ,
ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ...॥
Let universal brotherhood be, the highest aspiration of your religious order. *P. 6*

The religion projected therein is concerned, thus, with the creation of a just and altruistic social order; and is committed to social equality and peaceful coexistence. The basic principles enunciated by the Divine Masters for the achievement of this ideal are astonishingly similar to those recently mentioned, for example, in the following statement and declaration of the Third World Conference on Religion And Peace held in 1979 at Princeton in New Jersey, USA :

"We believe that as religious

people, we have a special responsibility for building a peaceful world community and a special contribution to make.

We realize that too often the names of our various religions have been used in warfare and community strife. Now we must reverse this, in short, by -

a) Breaking down barriers of prejudices and hostility between religious communities and institutions;

b) Confronting the powers of the world with the word of the teachings of our religions rather than conforming to them when they do wrong and act contrary to the well-being of humanity;

c) Building interreligious understanding and community among ourselves on local level, particularly where prejudices run strong.

We all acknowledge restraint and self-discipline in a community of giving and forgiving Love as basic to human life and the form of true blessedness. We are all commanded by our faiths to seek justice in the world in a community of free and equal persons. In this search, conscience is given to every person as a moral guide to the ways of truth among us all".

The prophet-preceptors of the Sikh religion demonstrated these ideals during their life-times (1460-1708 A.D.) both through their oral and written utterances. They visualised and preached such a religion which initiated and successfully pursued the performance of all those functions in the best interests of humanity at large. They proved, both by precept and practice, that it knows no ethical, racial or regional limitations; recognises no distinctions on account of birth, sex, caste, creed or colour; and embodies, on the other hand, universal respect and concern for all, regarding all as equal and respectables. Its Founder, identifying himself with the lowliest of the creatures, advised all and sundry:

ਸਭੁ ਕੋ ਊਚਾ ਆਖੀਐ
ਨੀਚੁ ਨ ਦੀਸੈ ਕੋਇ॥
ਇਕਨੈ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿਐ,
ਇਕੁ ਚਾਨਣੁ ਤਿਹੁ ਲੋਇ॥

Call everyone high (noble)
for, none seems low,
As God, the Only Potter (Maker),
has fashioned all 'vessels' alike.
And it is His Light alone
that shines in all creation." P. 1299

Guru Arjun Dev Ji (1563-1606 A.D.), the holy compiler and editor of this sacred Volume, underlining such a radical concept of unity, fraternity and universality, went to the extent of asserting:

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ, ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ,
ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ॥

None is our enemy, Nor is anyone stranger to us. We are in accord with one and all. P. 722

Thus, they broke down, already, the "barriers of prejudices and hostility" not only "between religious communities and institutions", but also between all individuals who constitute these.

Keeping such universal convictions in view, the Sikh Gurus also confronted the powers of the world with the teachings of their religion rather than conformed to them when they acted contrary to the well-being of humanity, as exhorted in the above statement of the said World Conference on Religions and Peace. Guru Nanak Dev, for example, confronted in 1521 A.D. the invading Mughal ruler, Babar; called him the "Regent of Death"; condemned the tyrannical deeds of his hordes and voiced the agony of the oppressed humanity in some of the most heart-rending hymns contained as under, for instance, in Guru Granth Sahib

ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਞ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ
ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ, ਵੇ ਲਾਲੋ॥
ਖੂਨ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੀਅਹਿ ਨਾਨਕ
ਰਤੁ ਕਾ ਕੁੰਗੂ ਪਾਇ, ਵੇ ਲਾਲੋ॥

Babar, the Mughal, rushed from Kabul with the wedding party of Sins. And demanded, in forced, marriage, the surrender of our womanhood....
The paeons (wedding songs) of blood are being sung, And blood is being sprinkled for saffron on the wedded ones. P. 360

ਸਚਾ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ, ਸਚੁ ਤਪਾਵਸੁ,
ਸਚੜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੁ ਮਸੋਲਾ॥
ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ
ਹਿਦੁਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ॥
ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ, ਜਾਨਿ ਸਤਾਨਵੈ,
ਹੋਰੁ ਭੀ ਉਠਸੀ ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ॥
ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ,
ਸਚੁ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸਚ ਕੀ ਬੇਲਾ॥

He, the Master of all, is True
His Justice is also upon Truth.
His decree shall also be just and true.
But Hindustan shall give thought to my words when its body's vesture will be torn to shreds. They have come in 1578 and will quit in 1597;
For, another hero shall arise then (to uproot them)
Nanak utters the word of truth,
He (Nanak) utters truth,
for, Now is the time to utter the truth. P. 722

ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਡਰਾਇਆ॥
ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ, ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ॥
ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੋਈ॥
ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ ਕਉ ਮਾਰੇ
ਤਾ ਮਨਿ ਰੋਸੁ ਨ ਹੋਈ॥
ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ,
ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ॥

You have saved Khurasan from Babar's invasion
and have let loose terror on Hindustan.
The people were tortured so ruthlessly
that they, in agony, cried to heaven.
Did it not awaken any compassion for them in You, O Lord! You, O Creator, who belongs to all, Pray listen.
If the powerful one smites another equally powerful

our mind is not much grieved over it.
But when a tiger falls upon a herd of kine,
Then the Master of the herd must answer for it. P. 723

Guru Nanak not only confronted the foreign invaders and appealed to the creator-of-all in such telling and touching verses, he also rebuked the then rulers (Lodhi Pathana) or for not putting up a stiff fight for it, and allowing such a precious gem (India) to be snatched away so easily. It was because they-

ਸਾਹਾਂ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈਆ,
ਰੰਗਿ ਤਮਾਸੈ ਚਾਇ॥
ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਫਿਰਿ ਗਈ,
ਕੁਇਰੁ ਨ ਰੋਟੀ ਖਾਇ॥
The rulers had lost their senses
on the pursuit of sensuous pleasures.
Now, when Babar's command has gone abroad
even their prince goes about without a crustal. P. 417

The Guru not only exposed their betrayal of trust and moral degradation, but also their administrative set-up in no less forceful terms, such as-

ਰਾਜੇ ਸੀਹ, ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ॥
ਜਾਇ ਜਗਾਇਨਿ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ॥
ਚਾਕਰ ਨਹਦਾ ਪਾਇਨਿ ਘਾਉ॥
ਰਤੁ ਪਿਤੁ ਕੁਤਿਹੋ ਚਟਿ ਜਾਹੁ॥
The rulers are turned tigers and their officers hounds.
They do not let people rest in peace.
Their servants wound them with their claws
And lick up all the blood and marrow that is Split. P. 1288

Guru Arjun Dev, whose own contribution to Guru Granth Sahib is the biggest, pronounced the following 'Divine Manifesto' when, during his time and Guruship people were threatened with another onslaught on their life, honour and fundamental rights:

ਹੁਣਿ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਮਿਹਰਵਾਣ ਦਾ॥
ਪੈ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸੈ ਰਞਾਣਦਾ॥
ਸਭ ਸੁਖਾਲੀ ਵੁਠੀਆ,
ਇਹੁ ਹੋਆ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜੁ ਜੀਉ॥
The gracious Lord has now
promulgated His Ordinances.
"None shall domineer over others
Or cause pain to them.
All shall abide in peace and joy,
as the governance shall be gentle and compassionate. P. 74

While preaching their message of unity, equality, Love and truth and confronting the native and foreign 'powers of the world' that way, so truthfully and courageously, the Sikh Gurus also roused the conscience of the people to make them fearless, good and true; and, endeavoured to take them on the path that led to God's presence. But denial of freedom and suppression of human dignity obstructed that path. In order to safeguard that path, to uphold the freedom of conscience and defend human rights on the one hand; and uproot intolerance, indignity and tyranny on the other, two of its holy contributors - Guru Arjun Dev Ji and Guru Teg Bahadur Ji (1621-1675 A.D.) laid down their lives in 1606 and 1675 A.D. respectively, under orders of

the then Mughal rulers of the Indian subcontinent.

Guru Arjun's valiant son, Guru Hargobind Ji, the Sixth Divine Master (1595-1644 A.D.) even took up arms for defending human rights and dignity of mankind. His grandson, Guru Gobind Singh, the Tenth Divine Master (1666-1708 A.D.), had to create in 1699 an indomitable force of martial and self-sacrificing saint-soldiers called the Khalsa (i.e. God's Elect), and to have recourse to arms to fulfil his mission of upholding Dharma and smashing the wicked and tyrants, unequivocally proclaiming :

ਚੁ ਕਾਰ ਅਜ਼ ਹਮਹ ਹੀਲਤੇ ਦਰ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ॥
ਹਲਾਲ ਅਸਤੂ ਬੁਰਦਨ ਬ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦਸਤ॥
When an affair is past beyond all other means,
it is just and righteous to draw the sword. (Zafarnama - 22)

The Creator of the Khalsa sacrificed his own father, mother, all the four sons and even himself in his colossal and beneficent efforts to defend the fundamental rights of the people.

The Sikh prophets did all that to promote the ideals projected in Guru Granth Sahib which equate the Supreme Lord with Truth and Love of Him with service of humanity-, and enjoin upon all human beings mutual Love and understanding on the one hand, and truthful living and social responsibility on the other, invoking both social service and social action. They believed that-

ਜੋ ਰਤੇ ਸਹਿ ਆਪਣੈ,
ਤਿਨ ਭਾਵੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
They who love God
Love every body'. P. 557

ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਨੀਚੁ ਸਦਾਏ॥
ਤਉ ਨਾਨਕ ਮੋਖੰਤਰੁ ਪਾਏ॥
He who cherishes loving devotion to God
and dwells in humility, attains salvation. P. 470

ਅੰਦਰੁ ਖਾਲੀ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨੁ
ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਤਨੁ ਛਾਰੁ॥
Man or woman without true love is an empty shell which soon crumbles and is reduced to dust. P. 62

ਜਿਨੀ ਨਾ ਪਾਇਓ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ
ਕੰਤ ਨ ਪਾਇਓ ਸਾਉ॥
ਸੁੰਞੇ ਘਰ ਕਾ ਪਾਹੁਣਾ,
ਜਿਉ ਆਇਆ ਤਿਉ ਜਾਉ॥
They who do not Love,
do not know the taste of the Beloved.
They are as a guest visiting a deserted house
and returning empty and disappointed. P. 790

B. Devoted Service of God And Humanity :

ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਤੇਤੇ ਸਭਿ ਤੇਰੇ
ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਕਿਸੈ ਨਾਹੀ॥
All living beings are Your (God's) own creatures.
But none can obtain a reward without rendering service (to God & mankind). P. 354

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

A resting place at the Divine Portal can be found only through the devoted service of the people in this world. **P. 26**

Envisioning and preaching thus a new cultural ethos and an ideal social order and emphasizing social justice, obligations and service to humanity, Sikhism, the latest world-religion as projected therein, has all along been exhorting and asserting for the liberation of mankind from all kinds of degrading bondage-mental, spiritual, social, political and the like, 'Long before the modern kind of idea of social freedom was evolved in the West, it has brought to mankind the message of freedom. In its social aspects, it was a freedom movement from formalism and caste-tyranny, while spirituality brought to man freedom from suppression and those false whether the priest was called a Brahman, Yogi or Mulla." Not only its history and heritage (whether in its principles, doctrines and *pronouncements or in* 'he practical lives of its founder, and followers;, its sacred writings also present impeachable evidence to the aims, impact and beneficence of this movement initiated by the Sikh. Sikh Gurus in the 15th century worked hard for the liberation and well-being of all human beings. Thus spoke Guru Arjun Dev, the founder of its holiest shrine, called Harmandar Sahib the Golden Temple at Amritsar while summing up its impact and influence-

ਫੂਟੋ ਆਂਡਾ ਭਰਮ ਕਾ, ਮਨਹਿ ਭਇਓ ਪਰਗਾਸੁ ॥
ਕਾਟੀ ਬੇਰੀ ਪਗਹ ਤੇ, ਗੁਰਿ ਕੀਨੀ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੁ ॥

The egg-shell of doubt has shattered and the mind is illumined,
The Master has freed us from bondage by putting off fetters from our feet. **P. 1002**

As regards the third postulate of the above statement of the world Conference Religion and Peace, the Ten Sikh Gurus, Guru Granth Sahib and their teachings have always been striving to "build inter-religious understanding in our local communities, particularly where prejudices run strong." Toynbee tells us : "The Indian and the Judaic religions are notoriously different in spirit; and where they have met, they have sometimes behaved like oil and vinegar. Their principal meeting-ground has been India, where Islam has impunged on Hinduism violently. On the whole, the story of relations between these two great religions on the Indian ground has been an unhappy tale of mutual misunderstanding and hostility. Yet, on both sides of this religious barrier, there has been a minority of discerning spirits who have seen that, at bottom, Hinduism and Islam are each an expression of the same fundamental religious truth, and that these two expressions are therefore reconcilable with each other and are of supreme value when brought into harmony. The Sikh religion might be described, not inaccurately, as a vision of this Hindu-Muslim common ground. To have discovered and embraced the deep harmony underlying the historic Hindu-Muslim discord has been a noble spiritual triumph; and Sikhs may well be proud of their religion's ethos and origin". According to Radhakrishnan too, the blessed founder of their religion Guru Nanak, "strove bring Hindus and Muslims together. His, life and teachings were a symbol of the harmony between the two communities. A popular verse describes him as a Guru for the Hindus and a Pir for the Muslims:

"Baba Nanak Shah Faqir.
Hindu Ka Guru, Mussalman ka Pir."

This was in spite of the fact that he 'was critical of the formalism of both the Hindus and the Muslims, and his historic thunder-blast, when he took up the mission of his life, was:

ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ॥

There is neither a Hindu
Nor a Muslims'
(but only a human being)

It was again this holy compiler of this Sacred Volume who, shattering the age-old illusions about God's Name, declared Allah of the Muslims and Parbrahm of the Hindus as identical:

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਏ ਭਰਮ ॥
ਏਕੋ ਅਲਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥ ਅੰਗ - 885

It was he once again, who also declare unequivocally:

ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ॥
ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਨ ॥

We are neither Hindus nor Muslims
For, our body and soul
Belong to the One Supreme Being
who alone is both Rama and Allah for us. **P. 1136**

Guru Granth Sahib transcends not only such religious barriers and strong prejudices but also all types of religious exclusiveness, dogmatism, formalism, chauvinism and egocentric individualism. It preaches God, the Creator of all, being One and all people being his own Creation, there is therefore only one basic religion for the whole humanity: and that religion is Truth, which can be adopted and practised by anybody, any time, anywhere. Expressing this conviction in clear terms, it states:

ਏਕੋ ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜੈ ਸਚੁ ਕੋਈ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਪੂਰਾ, ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਸੋਈ ॥

He who grasps the Truth realizes that
As the Creator is One and
is ever the same age after age.
P. 1188

There is, therefore, One religion of all mankind communicating its own concept of that one religion and its true adherent, also observes:

ਗਲੀ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ ॥
ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਸਮਸਰਿ ਜਾਣੈ
ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ॥

Religion consists not in mere talk.
He who looks on all alike
and considers all as equals,
May be acclaimed as truly religious". **P. 730**

Also the way to such an ideal and equalitarian religion, maintains

ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ
ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥
The way to true religion is found
by dwelling in God. And remaining detached
in the midst of worldly attachments
(like a lotus in water). P. 730

Guru Nanak, its first and foremost author, holds therefore that as a tree is known by the fruit it bears, so a man's religion is by the deeds he performs. Denominational robes, symbols, forms, rites, rituals, ceremonies, sacraments, precepts, dogmas, doctrines, theories, miracles, outward garbs and visible marks that do not lead to righteous deeds, will not take anyone far on the path of spiritual progress. Hence, Guru Arjan Dev, its holy compiler-cum-editor defines the true religion and righteous living, 'as under, in his masterpiece, Sukhmani Sahib:

ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਧਰਮੁ॥
ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੁ॥
ਸਗਲ ਕ੍ਰਿਆ ਮਹਿ ਊਤਮ ਕਿਰਿਆ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਦੁਰਮਤਿ ਮਲੁ ਹਿਰਿਆ॥
The most exalted of all religions consists in the contemplation of the Divine Name and the performance of righteous deeds. The highest of all actions
lies in the effacement of impure thinking in the company of the holy. P. 266

Guru Granth Sahib has given optimistic hope to every person belonging to any caste or creed, sex or status for his or her salvation where he or she is alive in this very world, as stated below by its compiler :

ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ
ਸਭ ਏਕੈ ਨਾਮਿ ਤਰਾਨਥ॥
Khatri, Brahmins, Vaishyas and Shudras, All can swim across the ocean of Existence Through loving devotion to the Name of one Lord. P. 1001

and

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਮਨਿ ਨਾਮ ਵਸਾਏ॥
He who enshrines the Name of God in his heart Is emancipated even when alive". P. 412

Its holy author has likened the human soul to a bride and God to a bridegroom; and have assured everybody that it can be attained by cherishing loving devotion to God, accepting His will and dwelling in humility:

ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਨੀਚੁ ਸਦਾਏ॥
ਤਉ ਨਾਨਕ ਮੋਖੰਤਰੁ ਪਾਏ॥
ਅੰਗ - 470

It can be surely attained while leading a normal householder's life of virtuous conduct, remembering God, adoring His Nature, doing honest work, performing social and familial duties, earning livelihood earnestly and sharing earnings with the needy as opposed to pursuing enforced celibacy or barren asceticism and mortification of the body to obtain it. By following the aforesaid way of living, under the guidance of the True Master, it reassures everyone in these very words

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਐਸੀ ਵਡਿਆਈ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਵਿਚੇ ਗਤਿ ਪਾਈ॥
Such is the distinctive greatness of the True Guru
that through his grace and guidance
One can attain salvation
even while living a normal domestic life". P. 661

and

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ
ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ॥
ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ
ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥
By meeting with the True Guru
One comes to know the right way of living
which leads to the union with God.
Under his kind guidance and by His grace, one attains liberation. P. 552

Even while leading a full life of smiling playfulness and cheerful enjoyment of wear and feed".

Guru Granth Sahib has, thus, addressed itself to the common man of the world and not an ascetic or a recluse. It has brought religion out of the Glister and related it to the living things and realities of life, adding a noble ideal, practical approach and social meaning to its fold. It tells him-:

ਏਕੋ ਜਪਿ, ਏਕੋ ਸਾਲਾਹਿ॥
ਏਕੁ ਸਿਮਰਿ ਏਕੋ ਮਨ ਆਹਿ॥
Contemplate and praise One alone.
Meditate only on that one (God).
Seek and Cherish Him alone. P. 289

ਜਬ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ
ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ, ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ॥
We should be keen on communicating with our follow beings, so long as we live in the world". P. 661

ਮਿਥਿਆ ਤਨ ਨਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰਾ॥
The human body that does not do good to others, is worthless. P. 269

ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ
ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈ ਤਤੁ॥
Sweetness and humility are
The essence of all good and qualities. P. 470

ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੋ
ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ॥
Truth is higher than everything else,
But higher still is the truthful living'. P. 62

ਕਬੀਰਾ ਜਹਾ ਗਿਆਨੁ ਤਹ ਧਰਮੁ ਹੈ
ਜਹਾ ਝੂਠੁ ਤਹ ਪਾਪੁ॥
ਜਹਾ ਲੋਭੁ ਤਹ ਕਾਲੁ ਹੈ
ਜਹਾ ਖਿਮਾ ਤਹ ਆਪਿ॥
Where there is enlightenment, there is righteousness.
Where there is falsehood, there is sin.
Where there is covetousness, there is death.
Where there is forgiveness, there is God Himself. P. 1372

ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ
ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ॥
Man has himself to bear the consequences of his good and bad actions. P. 470

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ,
ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ॥
Depriving others of their dues,
is like eating pork to a muslim or beef to a Hindu. P. 141

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ
ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ॥

Whatever pleases HIM (The Almighty) Is the best of all things and actions. P. 726

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਾਲਸੇ
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ॥

Such of God's servants have become God's Own Who knew the way of loving devotion to Him. P. 655

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ, ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ
ਜੋ ਖੋਜੈ, ਸੋ ਪਾਵੈ॥

He that pervades the Universe also dwells in the human body. He who searches shall find him. P. 695

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ॥

The craving for supernatural powers is an irrelevant taste. P. 6

ਜਪੁ ਤਪੁ ਇਹੁ ਸਬਦੁ ਹੈ ਸਾਰੁ॥

Holy Word is the
Essence of all meditations and austerities. P. 66

ਫਰੀਦਾ ਖਾਲਕੁ ਖਲਕ ਮਹਿ,
ਖਲਕ ਵਸੈ ਰਬ ਮਾਹਿ॥
ਮੰਦਾ ਕਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ
ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹਿ॥

The Creator dwells in His Creation and the Creation in its Creator. When should we call bad when there is no one without Him? P. 1381

ਇਕੁ ਫਿਕਾ ਨ ਗਾਲਾਇ
ਸਭਨਾ ਮੈ ਸਚਾ ਧਣੀ॥
ਹਿਆਉ ਨ ਕੈਹੀ ਠਾਹਿ
ਮਾਣਕ ਸਭ ਅਮੋਲਵੇ॥

Do not utter even a single rude word to anyone
as the True Master resides in one and all.
Do not break the heart of anyone,
since every heart is a priceless jewel. P. 1384

The aim and object of such exhortations has obviously been the spiritual uplift of man and welfare of mankind through love, devotion, service and righteous deeds contributing to universal peace and prosperity. They embody the message of unity, equality, compassion, tolerance and nonviolence; and socialistic and altruistic approach which is one of optimism, faith and joy in natural phenomena. They also aim at promoting such lofty ideals as are projected in this Holy Scripture, equating the Supreme Lord with Truth, and Love of Him with service of humanity. They also enjoin upon its followers truthful living and social responsibility, invoking both social service and beneficent action, advised as under by the Founder of Sikh religion:

ਘਾਲਿ ਖਾਇ, ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥

They alone have known the right way
who earn their livelihood through hard work; and
Then share their earnings with those in need. P. 1245

He believed and stated that such a social service and beneficent action called Sava is very essential not only for the fulfillment of our objectives here but also in the here-

after, as stated below:

ਬਿਨੁ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਕਬਹੁ ਨ ਪਾਵਸਿ
ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ॥

That is, a resting place at the Divine postal can be found
Only through the devoted service of the people in this world. P. 26

Man is further advised to maintain his firm faith in God's will, grace and Divine Law; and remain grateful to Him and content with whatever He bestows upon him in His wisdom and His will. Recording the Guru's message of hope and cheer for all mankind, this Holy Book encourages and assures even the downtrodden and the wavering ones in such inspiring and enthusing words as the following:

ਤੂ ਕਾਹੇ ਡੋਲਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆ
ਤੁਧੁ ਰਾਖੈਗਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ॥
ਜਿਨਿ ਪੈਦਾਇਸਿ ਤੂ ਕੀਆ
ਸੋਈ ਦੇਇ ਆਧਾਰੁ॥

Why do you waver and fall into suspense? He, Your Creator, shall surely sustain you. He who has created this world,
Also takes care of it'll. P. 724

These and all other teachings and exhortations of Guru Granth Sahib are meant not only for its adherents but also for the whole humanity as it is stated in the Volume itself in the following verse by Guru Amar Das, the Third prophet-preceptor of Sikhism:

ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ,
ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ॥

Great men speak in the terms of the particular, (that is, their teachings and utterances are addressed to particular persons and occasions), But their Wisdom is applicable to the Whole world. P. 647

As far as the caste-ridden India, in particular, is concerned, these are common and applicable to all and so says Guru Arjun Dev, the Holy compiler-cum-editor of Guru Granth Sahib:

ਖਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਸੂਦ, ਵੈਸ
ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ॥

One common spiritual message is meant for all the four castes- Kashatriya, Brahmin, Shudra and Vaishya.

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਉਪਦੇਸੁ ਕਹਤੁ ਹੈ
ਜੋ ਸੁਨੈ ਸੋ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨਥ॥

Such is the teaching and message of Guru Nanak,
whoever listens to it is ferried across.
(that is, attains salvation or liberation).

The fervent appeal prayers and pleadings included therein are also applicable to all mankind. These have been made by the Sikh Gurus to the Creator of all and sundry for and on behalf of the whole humanity, for the maximum good of every creature, for the well-being of the whole world.

Spiritual Oasis in the Desert of Maya

Khoji

God created such a joyful and blissful 'heaven' on Earth for his Angelic Children, but we, human 'prodigal Sons' have turned away from, and denied our Divine Father, the God, and have come under the magical spell of illusive *'Maya'*.

We have therefore, turned this celestial 'Heaven' on Earth, into a *veritable dry, dreary, desolate, vicious, burning 'Desert'*, devoid of noble divine virtues of – *kindness, compassion, peace, faith, devotion, love, joy, and bliss.*

Consequently, it is no wonder that we suffer from – *unhappiness, worries, frustration, miseries, agonies* of our own making.

Our lop-sided materialistic research and achievements have overshadowed and obscured the primal, original, and true 'Science of the Soul'.

We have developed and projected our intelligence to the extreme horizons of the cosmos, but have consciously or unconsciously ignored and denied our 'Father'—the God and His Divinity.

In other words, we are so charmed, absorbed, and lost in the *'Science of the Cosmos'*, that we have no inclination, aptitude or time to study the sublime 'Science of the Soul'.

The net result of our lop-sided materialistic development has been *mistrust, fear, hatred, unrest, strife, aggression, violence, cruelty, wars, devastation, miseries* prevailing all over the universe.

Even so, at the moment, unrest, violence, hostilities and wars are going on in Iran, Iraq, Lebanon, Sri Lanka, Afghanistan, South Africa, Kampuchea, Central America and so many other places.

This means that our advancement into the 'Science of the Cosmos', has been achieved at the cost of the 'Science of the Soul'.

Consequently, we are absorbed and lost in materialistic pursuits of the cosmos, entirely forgetting or ignoring the *Original, True, Blissful, Spiritual aspect of life.*

This materialistic involvement has transmuted our consciousness into *dry, desolate and burning 'deserts'*, and is the basic cause of all our unhappiness, miseries and agonies.

We have lost faith in the

Creator, the God. This 'faithlessness' or superfluous belief in Divinity, has degenerated and transformed 'humanity' into 'prodigal sons,' and veritable slaves of the illusive 'Maya'.

This illusion of 'Maya' brings with it a trail of *baser instincts of – ego, selfishness, lust, deceit, prejudice, envy, hatred, jealousy, anger, indignation* and what not, to make our lives so degenerated, *unhappy, frustrated, vicious, miserable, dry, dreary,* and *desolate.*

Without this faith in Divinity, 'humanity' is amenable to the baneful influence of 'Maya', and be seduced by its be-witching charm. Gradually, under the magical spell of the illusive 'Maya, we fail to understand, grasp, believe in the Authority of Divine Will, and unconsciously deprive ourselves of the benevolent and compassionate inflow of *Divine Joy, Bliss, Love* and *Grace* into our *consciousness.*

Thus we become *arrogant, proud, profane, aggressive, selfish, malicious,* and *corrupt.*

Consequently, we human beings, individually and collectively, create conditions and environments around ourselves, full of *misunderstandings, misconceptions, fear, doubts, intolerance, hypocrisy, prejudice, jealousy, anger, indignation, malice, strife, enmity, revenge* and what not. These negative depraved human instincts proliferate and spread all over the universe, making it a veritable 'hell'.

These invisible vicious instincts or 'fires' of different hues, and in various intensities, are innate in every sub-conscious mind.

These latent vicious 'fires' go on smouldering within us, and are easily ignited at the slightest exciting cause, and erupt like a volcano, causing terrible devastation within and around us, resulting In untold sufferings, miseries and their after-effects.

If we are ignorant or careless and complacent about our physical diseases, they become chronic and incurable.

Similarly, we are so ignorant or unconscious of our vicious 'fires' of baser instincts, that we just ignore or forget them to our own detriment.

Consequently, these baser instincts permeate deeper and deeper into our consciousness, and become incurable. They are even carried forward to our subsequent lives!

It is ironical that though man has advanced into the extreme horizons of science of the cosmos, he has failed to dive deep enough into his own consciousness, to search, understand, and identify the root cause of all human ills and

miseries.

Man has been so absorbed and lost in the research of cosmic science that he has no time or inclination for deeper fundamental, innate 'Science of the Soul'.

The irony of all this human tragedy is that, 'Man' is supposed to have been made in the 'Image of God', and is believed to be the 'King' of all creation.

And it is all the more painful and pitiable that 'Man', the 'King of Creatures' should fall prey to the illusion of *Maya*, inspite of:

1. all modern intellectual and scientific achievements,

2. boastful modern civilization,

3. profession and practice of various religions,

4. profession of moral, ethical, and religious knowledge and philosophies,

5. pious efforts of numerous social and moral institutions and august bodies like UNO, UNESCO.

Therefore, with all his scientific achievements and modern civilization, man has failed to diagnose ills of his own sub-conscious mind.

It seems so strange that although these 'fires' of vicious instincts pervade the whole universe, yet, NONE of us is prepared to admit it!

We have become so used to these 'fires' that we take them 'by the way', as part of our life.

We have been warned about these vicious 'fires' by all Prophets, Sages and Saints throughout the ages.

Though we superficially profess to be followers of a Prophet, but in reality we are all faithful 'slaves' of these vicious instincts, and have been suffering the resultant agonies and miseries of the desolate, burning 'deserts' of Maya, life after life.

God's gift of intelligence and scientific knowledge is being abused and misused by 'Man' with impunity, for the pollution and destruction of His 'Garden of Eden' on Earth.

We, the so called intellectual giants and scientific wiseacres, are driving the hapless humanity into the headlong race towards the abyss of self-destruction and veritable hell!

We have had enough of intellectual and scientific Universities and Institutions, which have not been able to discover the 'Image of God' in Man, or 'Science of the Soul', within.

It is so ironical that human being with

1. modern civilization,

2. precocious intelligence,

3. high education,

4. sophisticated scientific knowledge

5. profuse religious knowledge, should fall prey to the baneful illusive 'Maya' and unconsciously contribute towards converting the 'Garden of Eden' on Earth into a *veritable, dry, dreary, barren, desolate, burning 'desert'*.

Thus, 'Man' has contributed to change this world into 'desolate burning desert', where : *mistrust, doubt, hatred, fear, corruption, aggression, envy, avarice, wickedness, sensuality, jealousy, selfishness, unrest, strife, violence, cruelty, wars prevail as a rule*, rather than exception!

In fact *human mind* and *consciousness is the repository of thoughts, feelings, emotions, beliefs and faith*, and *their cummulative effect is reflected in sub-conscious mind*, which represents our character and personality, good or bad.

In other words, 'Man' always carries within himself, his own self-created 'Desert' or 'Oasis' in his consciousness. Wherever he goes and whatever he does.

For a concrete example, let us consider *'anger'*, which is one of the many depraved instincts of the creation.

When we get angry, our innate 'fire' of egoistic consciousness is ignited and *we lose all sense of morality, ethics, reasoning and justice, and behave like brutes*. We add 'fuel' to this 'fire' with our beastly behaviour, until it becomes a 'bon-fire', in which many people are involved with terrible results.

This self-ignited 'bon—fire' of 'anger' burns our physical and mental energies and virtues, and we become miserable nervous_wrecks.

This is evident from the increasing nervous tension and mental disorders, prevailing amongst the human specie.

If the outcome of one bout of anger can be so devastating, the cummulative result of frequent bouts of anger can well be imagined.

Similarly, insidious results of other human depraved instincts, such as *selfishness, greed, lust, desires, envy, jealousy*, etc.

can also be baneful and devastating, which contribute to make this world so dreadful.

Since the human mind is the repository of many of those depraved instincts, we are always under the sway of one or more of these negative elements of miseries and destruction.

Hence our mind becomes a veritable 'bon-fire', which we unconsciously 'feed' with various

kinds of 'fuels' of our depraved instincts, to make 'burning deserts' of our lives.

In other words, we create dry, dreary, barren, desolate, burning 'deserts' in our consciousness, in which we are roasted day and night for the whole life, until and unless, we are able to find an 'Oasis' within our consciousness.

Frequent indulgence in these depraved instincts, makes them insidious, and develops into strong propensities and formidable habits, which cannot be undone easily.

Thus, they permeate and proliferate deep into our 'very being' and become a part and parcel of our lives, and make 'brutes' of us.

In other words, 'Man', made in the Image of God, and supposed to live in, and enjoy the 'Garden of Eden' on Earth, has unconsciously developed 'desolate burning desert' or veritable 'hell' for himself, and is suffering from terrible miseries and tragedies of his own making.

The crux of the matter is that these desolate burning desires in our consciousness do not end with our death.

When we 'die', we shed our physical bodies and our soul carries forward the old instincts in our sub-consciousness to the next birth.

In fact our depraved instincts are transferred from one 'boiling cauldron' to another, to make us suffer miseries and agonies, life after life.

It is a tragedy that 'human being', made in the "Image of God', should degenerate and involve himself in such miserable burning 'hell', life after life, simply because he was seduced by the glittering charm of 'Maya', and lost faith in his Creator and Benefactor, the Gracious Loving God.

In fact, this insidious vicious fire of baser instincts of vices has been smouldering and developing in the atmosphere of the universe for quite a long time, which may blow up at any time to destroy the whole world.

In other words, we are unconsciously and complacently sitting on tha top of the smouldering 'Volcano' of our own making, which may erupt at any time with a bang, more powerful than 'Hiroshima'.

Thus, an unending vicious circle of sufferings and agonies of smouldering bon-fire in our consciousness is carried forward, and continued from life to life.

The only way to break this vicious circle of devastating 'fire-of-hell' is to make *'about-turn'*, or *change our consciousness : from the egoistic plane of forgetfulness or denial*

of Divinity, to the intuitional plane of faith in Divine Benevolence of Peace, Joy, Bliss and Love.

This crucial change in consciousness is only possible with the help and guidance of Awakened, Illuminated Souls, blessed by the Lord.

The consciousness of such Blessed Souls is elevated, ignited, and illuminated with Divine Grace and Love, and is filled with celestial virtues of *Kindness, Compassion, Joy, Bliss,* and *Love.*

This involves the transition of human consciousness from the physical and mental planes to the spiritual plane of Intuition, i.e., Divine Intelligence and knowledge.

This transition or transformation of souls, works through Intuitional infection and ignition of the aspiring soul with sublime effulgent Light, emanating from Awakened, Enlightened and Blessed Soul, by the Grace of God.

The enlightened soul appeals and prays for our upliftment:

ਜਗਤ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ
ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ॥
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ॥
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ॥
ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ॥
The world is in flames!
Save it, O God, by Your grace.
Save it through whichever means,
it may be saved, O Lord"'

Guru Arjun Dev Supplicates:

ਸਭੇ ਜੀਅ ਸਮਾਲਿ
ਅਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕਰੁ॥
ਅੰਨੁ ਪਾਣੀ ਮੁਚੁ ਉਪਾਇ,
ਦੁਖ ਦਾਲਦੁ ਭੰਨਿ ਤਰੁ॥
Be merciful; O Lord.
And keep all being in your care
Let grain and water be in plenty,
Shatter our suffering and penury,
And ferry us across the Ocean of Existence.

What a universal appeal embodying such a marvelous altruistic spirit, cosmopolitan outlook, liberal essence and tolerant attitude, seeking boons and blessings for the peace, prosperity and welfare of every human being, irrespective of his belief and faith, caste or creed, colour or country, sex or status

Such prayers and teachings of Guru Granth Sahib have contributed considerably to the uplift of man and the well-being of mankind by promoting goodwill, general happiness and collective moral values of the society for building a new, peaceful, prosperous and pluralistic world order based on the vision and pattern of such an ideal city-state as is envisaged, defined and projected in its following matchless evocative hymn of Bhagat Ravidas:

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ॥
ਦੂਖ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ॥
ਨਾਂ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ॥
ਖਉਫੁ ਨ ਖਤਾ, ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ॥
ਅਬ ਮੋਹਿ ਖੂਬ ਵਤਨ ਗਹ ਪਾਈ॥

(Continued on P. 44)

News from abroad

NYPD gets first female turbaned Sikh auxiliary police officer

The New York Police Department (NYPD) has got its first female turbaned Sikh auxiliary police officer, whose induction aims to motivate others to join law enforcement and help create better understanding of Sikhism.

Gursoach Kaur will join the New York Police Department as an Auxiliary Police Officer (APO) after graduating last week from the New York City Police Academy.

"We are proud to welcome first Sikh turbaned female Auxiliary Police Officer in the New York Police Department. APO Gursoach Kaur and other Auxiliary Police Officers graduated from the academy. We are proud of you. Stay safe. #sikhsinlawenforcement," the Sikh Officers Association tweeted.

The association said in a Facebook post that it is "proud" to welcome Kaur to the Police Department.

"Your service will be a motivation for others to join the Law enforcement Family," it said.

The association is the nation's first organisation to represent Sikh Officers in Law Enforcement.

Minister of State for Housing and Urban Affairs Hardeep Singh Puri also tweeted about Kaur, expressing hope that a turbaned lady officer will help create better understanding of Sikhism in the US.

Malaysian Police Chief Amar Singh addresses the media

If music be the food of love, play on...

Prathampal Singh has cracked the 6th grade Piano Practical Exam with a distinction from prestigious Associated Board of Royal School of Music, London.

Many children are born with some natural talent but are never discovered. Fortunately, there are some who are discovered and are given opportunities to develop them further.

Prathampal Singh's first love is piano. It started at the tender age of five. Now at 13, he has emerged as an acclaimed musician. He plays western classical, western light and Indian music.

As his little fingers dance on the black strips and white strips of the piano, the melodies thus crafted soothe the soul and refresh the spirit. Studying in 9th standard at Mount Carmel School, Chandigarh, Pratham has achieved many feats.

Feathers in the cap

He has completed the 6th grade Piano Practical Exam with a distinction from prestigious Associated Board of Royal School of Music (ABRSM), London. The Associated Board of Royal School of Music London is a music education body in the United Kingdom with international repute. Founded in 1889, the school offers assessment to over a half million music aspirants in about 90 countries. The candidates can clear up to eight grades (levels) of exam. Pratham was recently awarded by ABRSM at British School, Chanakyapuri, New Delhi.

Pratham's journey began when he bagged the first prize in a talent hunt at Omaxe Mall, Patiala in 2016, where he played the piano with his back towards the instrument.

After that he qualified in the audition of Department of Cultural Affairs, Chandigarh Administration in December 2016 and got a chance to perform at NaadVatika – Culture in the Parks in Rose Garden. Pratham has also given live performances at Punjab Kala Bhawan and Rafi Night.

Inspiration factor

Pratham inherited fondness for music from his mother Ravinder Kaur, who being a music enthusiast owns piano, banjo, harmonium, guitar, keyboard, flute, table, drums, congo and jambo instruments. And Pratham can play all of these. He can even play multiple instruments simultaneously.

"My mom is my only inspira-

tion who imbued the love of music in my soul when I was a toddler. She was a pillar of support all through my journey. She has given me confidence and belief to conquer tough goals. I learnt the instrument from Ondry& Paulus Paul and Nipun Cheema. I love listening to renowned pianists like Chopin, Beethoven and Bach," he says.

Words of wisdom

"Music is pious, delightful and timeless blessing of God. It unites the whole world together. It is a world within itself, a language we all understand. It is like moonlight in the dark night. That makes me pursue my career in music to beautify lives of people," he said.

Pratham is not content with his achievements. It is just the start of journey for him. The next big challenge is to clear the rest two levels of ABRSM.

"Persistent efforts and hard work always pay. I am lucky to get the right opportunities as I am surrounded by people of positive attitude, supporting parents and loving sister. It is just the beginning. There are miles to go. I want to establish myself as a world renowned musician," said Pratham.

He can be reached on Facebook and Instagram by name @PianistKingPratham

(Continued from P. 41)

ਊਹਾਂ ਖੈਰਿ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਭਾਈ॥
ਕਾਇਮ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ॥
ਦੋਮ ਨ ਸੇਮ, ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ॥
ਆਬਾਦਾਨੁ ਸਦਾ ਮਸਹੂਰ॥
ਊਹਾਂ ਗਨੀ ਬਸਹਿ ਮਾਮੂਰ॥
ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜਿਉ ਭਾਵੈ॥
ਮਹਰਮ ਮਹਲ ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਖਲਾਸ ਚਮਾਰਾ॥
ਜੋ ਹਮ ਸਹਰੀ ਸੁ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ॥

The Name of my city is 'Griefless'.
Suffering and sorrow do not abide in it.
There is neither any worry of paying taxes nor any fear of punishment and anguish for decline.
I have now found the wonderful place in my Fatherland where there is always peace and calm.
Its kingship is eternally fixed.
There is no second or third there, as all are alike.
It is ever populous, and enjoys ever-enduring reputation. Its residents are prosperous and contented.
They go about as they please.
As they know the mansion of the Lord, no one prevents their entry into it.
Says Ravidas, the cobbler, I, therefore, stand freed from all bonds, and
Whoever is a citizen of this my city,
Is also my loving friend.

Herein lies the power, modernity and universality of the revelation, thought, teaching, message and appeal of Guru Granth Sahib which has all along been emanating new rays of love, light and liberty : peace, hope and happiness for all mankind all over the world.

Who Was (The Real) Sovereign
ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਕੌਣ ਸੀ ?

Bhai Sahib Raghbir Singh Bir

Hazrat Mian Mir was a great Muslim saint of his times who led a very pious life. The beloved saints of God do not belong to anyone particular religion; they belong to the fraternity of all the saints. While Hazrat Mian Mir was a saint among the Muslims, Guru Arjan Dev, was the prophet among the Hindus. Both being beloved saints of God, they had a very intimate relationship with each other. Guru Arjan Dev at the time of laying the foundation of Harmandir Sahib at Amritsar, selected Hazrat Mian Mir for this most sacred and auspicious ceremony. That sacred shrine, Sri Harmindir Sahib, which commands great respect and faith both among the Hindus and the Sikhs and for the protection of which the Sikhs have made innumerable sacrifices, was built on the foundation laid down by a Muslim saint.

Hazrat Mian Mir, who always patronized and respected Saints and spiritual seekers, shunned the company of emperors, landlords and people with highly materialistic inclinations. He had appointed a few mendicant guards at the entrance of his seat so that no person with excessive materialistic inclinations avarice, and greed could seek entrance without his permission.

Once, the *Moghul* emperor Jahangir came to pay obeisance to Hazrat Mian Mir at his shrine with great pomp and show accompanied by his bodyguards and officials. He was stopped at the entrance by a mendicant bodyguard and informed the emperor that he had to seek the saints' permission before allowing him to enter the saint's shrine. The emperor felt highly incensed at the bodyguard's remarks as he had never been offended like this in his whole life. But keeping his cool, he asked the guard on duty to inform the saint about the emperor's arrival and seek the saint's permission on his behalf. The mendicant guard asked the emperor to keep waiting

at the entrance while the guard would go inside to seek the saint's permission. Thus, the emperor of India was standing at the entrance of the saints' shrine and waiting for the saints' permission to enter and pay his obeisance. The emperor felt extremely humiliated and felt like going back without paying his obeisance since the guard did not return for a long time. But somehow the emperor kept standing and waiting till the return of the guard with a permission of the saint for the emperor's entrance. Finally, the guard came out and informed the emperor that he could enter and pay his obeisance.

There were a large number of court officials and officers with the emperor who had witnessed the whole scene of the emperor begging for a permission of a saint. So, in order to maintain his royal dignity and influence over his subordinates, the king questioned the saint Hazrat Mian Mir a bit rudely in Persian as to why a saint had to keep guards at his entrance. Hazrat Mian Mir, who was a highly enlightened saint and who had been blessed with Divine grace, could not care less for the emperors of the world. So the venerable saint replied that he had to keep the guards to keep the barking dogs (the materially ambitious people) at bay.

The emperor felt ashamed of his insolence and begged pardon from the saint for his rude remarks. After seeking this formal apology, the emperor appealed to the saint that the latter should pray for the emperor's success during his impending military campaign against his adversaries in the south of India.

In the meantime, a humble Muslim devotee paid his obeisance to the saint and made an offering of one rupee before the saint. Hazrat Mian Mir directed this humble devotee to give this rupee to the most needy person sitting among the congregation. This devotee went to each and every person sitting in the congregation and offered the rupee to each one of them. But everyone refused with the remark that he did not need any money. So the devotee returned to his beloved saint and reported that none among the whole congregation was in need of that rupee. At this the saint remarked that there was an extremely needy and destitute person in the congregation whose ambition and greed were still not satisfied even after ruling over such a vast empire. He had been begging for more territory even after occupying such a vast territory. Since his greed and lust for wealth had still not been satisfied, the devotee should give his one rupee to the greedy emperor. There is none else more impoverished and destitute than the emperor in the whole congregation. The humble devotee went to the emperor and placed his offering of one rupee before him.

Moral : Who was the (real) sovereign, emperor Jahangir or Saint Mian Mir? Certainly, Hazrat Mian Mir.

(Source: Ramzi Kahanian)

APPEAL

'*Atam Parmatam*' is a quarterly journal (for free distribution) devoted to spiritual science and its application to everyday life. It offers a highly stimulating and informative reading. We are working silently and purposefully to reach the maximum number of readers, so as to help them to discover the hidden wealth of their spiritual potential and to connect them to the oatmeal and unlimited source of goodness, WAHEGURU. Join us in this laudable task and lend your mite to beat the rising 'cost of paper and printing and take the message of *Gurmat* to the maximum number. You can help by:

(a) Becoming a Donor Member of the ATAM SCIENCE FAMILY by donating Rs. 1000/- or more, per annum, (to be paid in lump sum or in instalments.) (b) Sending your donation, however small. (c) Persuading others to donate. Help us to help others to live a more productive and purposeful life. Donations are exempted u/s 80-G of I.T. act 1961.

DONATIONS MAY BE SENT BY CHEQUE/BANK DRAFT,
IN FAVOUR OF ATAM SCIENCE TRUST (MAGAZINE ACCOUNT),
ONLINE DONATIONS MAY BE CREDITED TO SAVING BANK A/c No. 13071000031622
IN HDFC BANK MOHALI, IFSC Code: HDFC0001307, MICR Code: 160240028 UNDER
INTIMATION TO THE EDITOR.

The Editor, ATAM PARMATAM,
1936, Phase-10, S.A.S. Nagar, (Mohali) Pb. - 160 062 (INDIA).
Phone: 0172-2213670, 4651936 Cell: 98150-11936

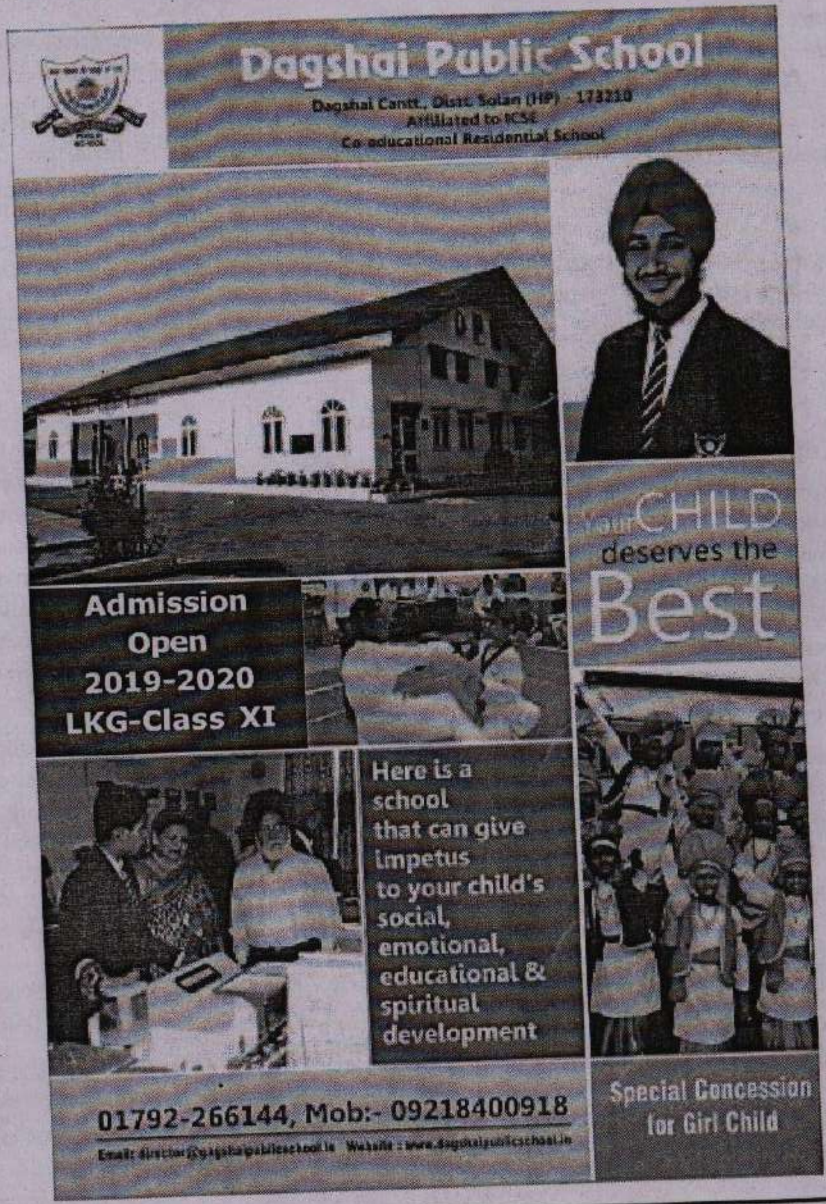

PRICE LIST
ATAM SCIENCE TRUST
A/1, KALINDI COLONY,NEW DELHI-110 065

Books authored by Bhai Sahib Bhai Raghbir Singh Bir, containing dynamic thoughts from Gurbani, which will uplift your mind and let it soar to new spiritual heights.

			Price Rupees
ਪੰਜਾਬੀ :			
1. ਸਰਬ ਰੋਗ ਦਾ ਔਖਧ ਨਾਮ		(Sarab Rog Ka Aukhad Naam)	120.00
2. ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ		(Bandgi Nama)	200.00
3. ਅਰਦਾਸ ਸ਼ਕਤੀ		(Ardas Shakti)	100.00
4. ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਨਣ		(Gurmat Chanan)	150.00
5. ਸਿਮਰਨ ਮਹਿਮਾ		(Simran Mehima)	150.00
6. ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ		(Chardhi Kala)	150.00
7. ਖਾਲਸਈ ਸ਼ਾਨ		(Khalsai Shan)	50.00
8. ਸਫਲ ਜੀਵਨ		(Safal Jiwan)	80.00
9. ਰਮਜ਼ੀ ਕਹਾਣੀਆਂ		(Ramzi Kahania)	100.00
10. ਬੀਰ ਦੇ ਤੀਰ		(Bir De Teer)	50.00
11. ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼		(Anubhav Prakash)	30.00
12. ਰਮਜ਼ਾਂ		(Ramzan)	50.00
13. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ		(Sadey Vichar)	40.00
14. ਸਾਡੀ ਵਰਤਮਾਨ ਦਸ਼ਾ		(Sadi Vartman Dasha)	50.00
Hindi Translations			
15. बन्दगी नामा			150.00
English Translations			
16. Bandgi Nama		(Communion With the Divine)	200.00
17. The Name Divine - A Panacea for all ills		(Sarb Rog Ka Aukhad Naam)	150.00
18. The Power of Prayer		(Ardas Shakti)	130.00
19. Celestial Joys of Simran		(Simran Mahima)	200.00
20. Discovering True Happiness		(Gurmukh Jiwan)	200.00
21. Highway to a Life of Fulfiment		(Safal Jiwan)	150.00
22. Ascending Spirits		(Chardi Kala)	200.00
23. Mystical Tales		(Ramzi Kahania)	150.00
24. Shining Path of Divine Wisdom		(Gurmat Chanan)	200.00
Other Atam Science publications :			
25. ਨਾਮੁ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	(Naam Jap Simran and Gurbani Vichar)	150.00
26. ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵਨ	ਸ੍. ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ	(Gurmukh Jiwan)	130.00
27. ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ	ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਜੀਤ ਜੇ ਸਿੰਘ	(Shukrane)	60.00
28. ਸਦੀਵੀ ਖੇੜੇ	ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਜੀਤ ਜੇ ਸਿੰਘ	(Sadivi Khere)	35.00
29. ਸਫਲ ਭਈ ਜਾਤ੍ਰਾ	ਪ੍ਰੋ. ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	(Safal Bhai Jatra)	150.00
30. ਵਿਸਮਾਦੀ ਦਸ਼ਾ	ਪ੍ਰੋ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ	(Vismadi Dasha)	40.00
31. Health Disease and Hope - *a support for the common man*	Dr. B.L. Manocha		150.00
32. ਮੂਲ ਮੰਤਰ	ਡਾ: ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	(Mool Mantar)	180.00

Note: 1. Prices are subject to change. 2. Prices are exclusive of packing & Postage charges.

BOOK SELLERS :

- **Singh Bros,** Bazar Mai Sewa, Amritsar
- **Bhai Chattar Singh Jeewan Singh**, Bazar Mai Sewa, Amritsar
- **Gurdip Singh & Sons** Clock Tower, Amritsar
- **New Book Company** Mai Hira Gate, Jalandhar
- **Lahore Book Shop** 2, Lajpat Rai Market, Ludhiana
- **Jeevan Exports,** 436, College Road, Civil Lines, Ludhiana
- **Punjabi Parkashak** J6/85, Rajouri Garden, New Delhi
- **Bhai Chattar Singh & Co.** Koocha Jatmal, Dareeba, Delhi
- **National Book Shop** 32-B, Pleasure Garden, Chandani Chowk, Delhi
- **Bhatia Bros.** Gurudwara Bangla Sahib, New Delhi
- **Sikh Dharam Granth Stall** Gurdwara Sahib, Sector 34, Chandigarh